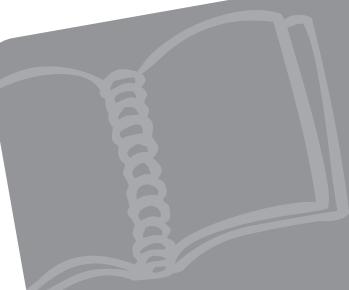

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

7.-9.
klasei

A2

Inga Ermansone
Anita Vitola

Tekstveide

Mācību līdzeklis
skolēnam

Projekts «Atbalsts valsts valodas apguvei un bilingvālajai izglītībai»

Nr. 2008/0003/1DP/1.2.1.2.1/08/IPIA/VIAA/002

UDK 811.174 (075.2)

Er 595

Inga Ermansone, Anita Vitola

TEKSTVEIDE 7.-9. KLASEI

Mācību līdzeklis skolēnam

Projekta vadītāja: *Inese Auziņa*

Redaktore: *Antra Vagnere*

Mākslinieciskais redaktors: *Edgars Švanks*

Tehniskā redaktore: *Ilga Klotiņa*

Recenzentes: *Dr. philol. Dzintra Paegle, Dace Lielanse*

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR „Autortiesību likumu”.

Darba publicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā kopumā vai pa daļām, tā izdošana, izplatīšana masu saziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez LVA rakstiskas piekrišanas.

Iespiests Jelgavas tipogrāfijā

© 2011, LVA

ISBN 978-9934-8172-3-6

Satura rādītājs

Ievads	4
Teksta elementi	5
Teksta veidi domrakstos	20
Vēstījums	20
Apraksts	41
Pārspriedums	68
Nostiprini apgūto!	96
Pašvērtējuma karte	110
Izmantotā literatūra	111

Ievads

Labdien, skolēni!

Cilvēks ik dienu lieto dažādus tekstu – tie nav tikai uzraksti veikalū skatlogos, īsziņas, ikdienas sarunas, bet arī atbildes mācību stundās, domu izteikšana rakstu darbos, ziņojumi, referāti, dailliteratūras un publicistiskie darbi u. c. Tekstam cilvēku saziņā vienmēr bijusi liela nozīme, un teksta veidošanas meistarība ir nemitīgi izkopjama.

Jums jau ir priekšstats, kā aprakstīt to, kas ir apkārt, pavēstīt par to, kas notiek, izteikt savu vērtējumu par notiekošo vai pieredzēto. Esat arī mācījušies veidot plānu gan citu rakstītam tekstam, gan pirms sava teksta rakstišanas.

Lai gūtu panākumus jebkurā jomā – sportā, mūzikā u. c. –, ir jāvin-grinās un arvien jāapgūst kaut kas jauns. Tāpat arī jums, lai varētu uzrakstīt saturīgu, mērķtiecīgu, iedarbīgu tekstu, jāturpina vingrināties un izkopt teksta veidošanai nepieciešamās prasmes. Ceram, ka to palīdzēs izdarīt šis mācību līdzeklis, kurā lielākā uzmanība veltīta trim teksta veidiem – aprakstam, vēstījumam un pārspriedumam. Šie teksta veidi ir pamats dažādu žanru tekstu veidošanai.

Jums būs iespēja pilnīgot savu izpratni par teksta pazīmēm un teksta veidošanas likumībām, jo ne katram teikumu virkne ir teksts.

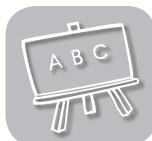
Savas prasmes varēsiet pilnveidot, radoši darbojoties ar dailliteratūras, zinātniskiem un populārzinātniskiem, publicistiskiem, kā arī skolēnu rakstītiem tekstiem. Jūs labāk iepazīsiet teksta veidus, papildināsiet savu vārdu krājumu, paši rakstīsiet dažādus tekstus.

Jo pamatīgākas būs jūsu latviešu valodu zināšanas, jo drošāk varēsiet justies, izsakot savas domas dažādu veidu tekstos.

Lai veicas!

Autores

Pievērs uzmanību apzīmējumiem!

Atsauc atmiņā mācīto!

Noskaidro vārdu nozīmi!

Darbojies radoši!

Teksta elementi

1. uzdevums.

1. Lasi teikumus!

Raksti tā, lai es varu saprast!
Raksti tā, lai tu vari saprast!
Raksti tā, lai cits var saprast!

2. Kas jāievēro, rakstot tekstu?

3. Kas jāievēro teksta autoram, lai viņa radītais teksts būtu saprotams?

4. Lasi tekstu!

Reiz senos laikos kādam meistaram tika uzdots pagatavot skapi ķeizara guļamistabai – vienai no greznākajām telpām pilī. Meistars teica, ka vēl piecas dienas viņš nevarēs uzsākt darbu. Ķeizara cilvēki novēroja, ka šajās dienās meistars sēž un neko nedara.

Kad piecas dienas bija pagājušas, viņš piecēlās un nākamo trīs dienu laikā izgatavoja visburvīgāko skapi, kāds vispār bija redzēts. Ķeizars pasaуca meistarū pie sevis un jautāja, ko viņš darījis tās piecas dienas pirms darba sākšanas. Meistars atbildēja:

„Pirmo dienu es pavadīju, atbrīvojoties no katras domas par neizdosanās, no visām bailēm un domām par sodu, kas mani gaidītu, ja mans darbs ķeizaram nepatiktu.

Otro dienu es pavadīju, atbrīvojoties no domām par nepiemērotību un nepieciešamo prasmju trūkumu ķeizara cienīga skapja izgatavošanai.

Trešo dienu es pavadīju, atbrīvojoties no tieksmes pēc slavas, spozuma un atalgojuma, ja man izdotos izgatavot skapi, kas ķeizaram patiktu.

Ceturtajā dienā es atbrīvojos no lepnuma, kas manī varētu rasties, ja mans darbs vainagotos panākumiem un es saņemtu ķeizara uzslavu.

Piekto dienu es pavadīju, lai savā garā radītu un redzētu skaidru priekšstatu par skapi, veidojot to ar noteiktu domu – lai pat ķeizars tādu vēlētos, tādu, kāds tas šobrīd stāv jūsu priekšā.”

vainagoties – beigties ar pozitīvu rezultātu

(Pēc interneta materiāliem)

**5. Kā tu saproti šo stāstu? Kā to varētu attiecināt uz teksta veidošanu?
Uzraksti par to brīvo rakstu!**

Brīvais raksts – brīvā formā izteikts viedoklis, izjūtas, asociācijas par noteiktu tēmu. Parasti rakstīšanas laiks tiek ierobežots līdz trim minūtēm.

Asociācijas – sakarības, kas veidojas starp priekšstatiem uz līdzības pamata.

6. Strādājet pāri! Lasi klassesbiedra uzrakstīto! Izsaki savu viedokli par to!

nikis – slikts ieradums
pakrastnieks – tas, kurš dzīvo Pakrastē
pīpmānis (sarunvalodā) – tas, kurš smēķē
Čengurs – šeit: literāra darba tēls ķengurs
saslieties – šeit: pretoties
labpatika – patīkams emocionāls stāvoklis
īdošs – tāds, kas rada stieptas balss skaņas
tak – taču
ellīgi (sarunvalodā) – ļoti
par varītēm – noteikti, neievērojot iebildumus
entās (paaudzes) – ļoti daudzas (paaudzes)

2. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

1. teksts

Ko tu padarīsi, viņš bija sācis smēķēt. Nikis bija izveidojies, neraugoties uz vairākkārtējiem pakrastnieku aizrādījumiem, ka smēķēt ir kaitīgi veselībai, ka pīpmāni saīsina savu mūžu, ka kūpina tikai bezrakstura radījumi, un tādā garā. Pamācīšana negāja un negāja labumā. Čenguram ne silts, ne auksts, ka dzīve tikai viena, ka veselība jāsaudzē. Nu, bet tas, ka ar pīpēšanu nodarbojas tikai bezrakstura radījumi – tas nu gan, viņaprāt, nebija tiesa. Kā – ja viņam nebūtu stingrs raksturs, vai gan viņš atrastu sevī drosmi saslieties pret aizrādījumiem un pamācībām? Vai ne? Lai nestāsta pasakas!

Tādu – smēķējošu un labpatikā īdošu – viņu ieraudzīja Zaķis. [...]

– Moderni ir nevis smēķēt, bet nesmēķēt! Padomā pats – vai tas ir moderni, kas bijis pirms tevis? Vai tas ir moderni, kas noticis pirms simt gadiem, pagājušajā gadsimtā? Smēķējuši tak ir ellīgi sen, tas ir aizvēsturiski, nevis moderni! Ja tu par varītēm vēlies būt moderns, tad secini pareizi, bet atkārtot to, kas darīts jau entajās paaudzēs – tas ir ellīgi vecmodīgi, vecīt.

To pateicis, Zaķis pārlaida skatienu pakrastei.

– Drīz būs tumšs, – viņš sacīja. – Laiks posties mājup. Būs ko pastāstīt savējiem. Ka satiku vecmodīgo Čenguru. – Un palēkdamies nozuda garajā zālē.

– Ej galīgi! – Čengurs nošņācās. Tad, veltījis vērtējošu skatienu izsmēķim, pavirpināja to un... ar knipi aizlidi-nāja upes virzienā. Uznāca kāss.

(Viks. „*Pakrastnieki*”)

2. teksts

Tu droši vien esi dzirdējis sakām, ka kakim ir deviņas dzīvības.

Kakim ir pārsteidzoša spēja palikt dzīvam pēc kri-tiena no liela augstuma, jo gaisā šis dzīvnieks apgriežas un nokrīt uz kājām. Turklat tam ir viegls, elastīgs ske-lets. Tāpēc mēdz sacīt, ka kakim ir vairākas dzīvības. Bet kāpēc tieši deviņas?

Droši vien tādēļ, ka kopš seniem laikiem šis skaitlis tika uzskatīts par maģisku un tādu, kas nes laimi.

Kaķu dzīvības sīkstumu mēdz skaidrot ar seno ēgip-tiešu dievietes Bastetas nemirstību. Šīs prieka un līks-mības dievietes svētais dzīvnieks bija kakis, tāpēc to mēdza attēlot kā sievieti ar kaķa galvu.

Ēģiptieši pirmie sāka kaķi turēt kā mājdzīvnieku. Mirušos kaķus mēdza mumificēt, kaķa nogalināšana bija smags un sodāms pārkāpums. Ēģiptieši ticēja, ka dieviete Basteta kaķa izskatā dzīvo mūžīgi.

(Pēc preses materiāliem)

izsmēķis – cigaretes neiz-smēķētā daļa

pavirpināt – viegli ripi-nāt, pagrozīt (pirkstos)

knipis – kustība ar īšķi un rādītājpirkstu

kāss – klepus

dzīvības sīkstums –

dzīvotspēja

mumificēt – ar īpašām vielām mirušo pārvērst par mūmiju, kas nesatrūd

3. teksts

Piegājusi pie durvīm, Alise apstājās. Viņa iedomājās par klasesbiedriem, kuri noteikti ievērtēs viņas jauno veidolu. Alise cerēja pārspēt Dacītu un Madaru sacensībā par Bomžu karalienes titulu.

Piepeši Alise sadzirdēja soļu diponu tieši aiz muguras. Viņa nepaguva pagriezties, kad divi roku pāri bija attaisījuši durvis un iestūmuši Alisi klasē.

Līksmība norima. Alise aplūkoja klasesbiedrus, bet viņi blenža uz Alisi.

„Katrā klases tusiņā vajag jautribu!” Alisei aiz muguras ierunājās Dacīte un, turot draudzeni Madaru aiz rokas, saraukusi degunu, paspraučās garām Alises nekustīgajam stāvam. Draudzenes bija uzkrāsojušās un uzcirtušās klases ballītei, tāpat kā visi pārējie. No bomžu maskarādes nebija ne vēsts.

„Mums ir bomžu princese!” ierēcās kāds klasesbiedrs, bet Rūdis uzslēdza mūziku, un meitenes kā apmātas rāva Alisi uz klases vidu.

„O, tu pat smirdi kā īsta bomzene...” vīteroja meite-nes, bet puiši rādīja ar pirkstiem un, bariņos sastājušies, smaidot vēroja Alisi.

(Kristīne Ulberga-Rubīne. „*Virtuālais enģelis*”)

ievērtēt – novērtēt (netra-dicionāls priedēkļa *ie-* lie-tojums)

veidols – izskats, tēls

tituls – mantots vai pie-šķirts goda nosaukums

dipona – soļu radīts troks-nis

blenzt (sarunvalodā) – skatīties

uzcirsties (sarunvalodā) – uzposties

maskarāde – balle, kurā dalībnieki ierodas maskā

ierēkties (sarunvalodā) – iesmieties

apmāts – pārnemts, kā neprātīgs

vīterot – *seit:* bezbēdīgi runāt

4. teksts

„Beidzot!” es iesaucos, kad, no rīta palūkojoties pa logu, ieraudzīju asfaltu un mazu zāles **pleķiti**.

pleķitis (sarunvalodā) – neliels laukums
putnu čalas – dziesmas un skaņas, kad daudzi putni trokšņo vienlaikus
gumijnieki – gumijas zābaki
forši (sarunvalodā) – ļoti labi

Ieklausījos klusumā, lai varētu izbaudīt mirkli. Bija tik labi! Bet tad šo klusumu pārtrauca **putnu čalas**, un rīts kļuva vēl jaukāks. Ēdot brokastis, nevarēju novērst skatienu no loga, pa kuru tieši sejā spīdēja saule. Kokos vairs nebija sniega, saule sildīja, un milzīgie sniega kalni pie durvīm bija pazuduši! Tad mans skatiens pievērsās kaut kam citam – visur bija peļķes, taču tas rītu nesabojāja, jo peļķēm ir jābūt. Kas tad ir pavasaris bez peļķēm?! Tā kā bija sestdienas rīts, to biju nolēmusi pavadīt ar ģimeni. Apģērbu brāli, pati saģērbos. Mums, protams, bija **gumijnieki** – tas ir **forši**! Tā nu mēs devāmies ārā. Atvēru ārdurvis, un sejā iesitās pavasara spirgtais gaiss. Mazās sniega čupiņas spoži apspīdēja saule koši zilās debesīs. Viss šķita tik jautrs un priecīgs, arī brālis smaidīja.

Laikam pat viņš – divgadīgs bērns – saprata, ka pienācis pavasaris.

(Beāte, 7. kl.)

2. Aizpildi tabulu!

Teksts	Nosaki teksta tematu!	Nosaki teksta galveno domu!	Izdomā virsrakstu!
1. teksts			
2. teksts			
3. teksts			
4. teksts			

Teksta temats – vienā vai vairākos vārdos izteikts norādījums par tā saturu; parādību kopums, par ko stāstīts tekstā. Piemēram, ģimenes locekļu savstarpejās attiecības; mātes un bērnu attiecības; pusaudžu savstarpejās attiecības; vecāku un bērnu nesaprašanās; cilvēka kaitīgie ieradumi u. c.

Virsraksts – teksta vai tā daļas nosaukums.

Galvenā doma – ideja (pamatdoma).

3. Skolā tu raksti dažādus domrakstus – gan aprakstu, gan vēstijumu, gan pārspriedumu. Tie ir teksta veidi. Nosaki katrā izlasītā teksta veidu un atbildi pamato!

Teksts	Teksta veids	Pamatojums
1. teksts		
2. teksts		
3. teksts		
4. teksts		

4. Kopā ar skolotāju sarīkojet „prāta vētru” un noskaidrojet katrā teksta veida raksturīgās pazīmes!

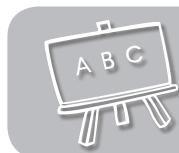
„Prāta vētra” – ideju radišanas metode, ko izmanto prognozēšanā un plānošanā, problēmu risināšanā un lēmumu pieņemšanā.

„Prāta vētras” pamatnoteikumi:

- 1) ideju skaits var būt neierobežots: jo vairāk ideju, jo lielāka iespēja atrast pareizo;
 - 2) idejas jāmēģina apvienot un uzlabot;
 - 3) kritika nav pieļaujama, negatīvs ideju vērtējums jānoklusē līdz vēlākam laikam.
- „Prāta vētras” beigās jāuzraksta atlasīto ideju saraksts.

3. uzdevums.

1. Strādājiet četrās grupās! Nosakiet 2. uzdevuma tekstu (katrai grupai viens teksts) valodas stilu un atbildi pamatojet!

Valodas funkcionālie stili	Raksturīgās pazīmes
Zinātniskās un populārzinātniskās valodas stils	Zinātniskajam stilam raksturīga izklāsta precizitāte un domas skaidrība. Izmantoti valodas līdzekļi, kas teksta saturu ļauj izteikt, cik vien iespējams, nepārprotami, termini, emocionāli neitrāla leksika. Stingri ievērotas literārās valodas normas. Tekstiem ir monologa raksturs, tajos var būt ietvertas shēmas un formulas. Populārzinātniskajam stilam pēc satura raksturīgas zinātniskā valodas stila īpatnības, pēc formas – publicistikas un daiļliteratūras elementi. Sniegts plašs piemēru klāsts.
Publicistiskais valodas stils	Informatīvs raksturs, problēmas apspriešana, aktualitāte, mērķtiecība. Valodas lietojums atkarīgs no teksta žanra. Izmantoti tēlainie izteiksmes līdzekļi.
Lietišķo rakstu valodas stils	Dokumentalitāte, lietišķums, izteiksmes līdzekļu ekonomija. Izmantota oficiālā un lietišķā leksika, stingri noteikta izklāsta forma.
Sarunvalodas stils	Dominē tēli, nevis jēdzieni. Spilgti izteikts autora individuālais stils. Izmantoti tēlainās izteiksmes līdzekļi.
Daiļliteratūras valoda	Dialoga vai poliloga forma. Brīvāka attieksme pret literārās valodas normām. Lietoti salīdzinājumi, metaforas, simboli, frazeoloģismi, valodas spēles, sarunvalodas un emocionālas nokrāsas vārdi, jautājuma un izsaukuma teikumi.

2. Grupas darba rezultātus pēc prezentācijas apkopojet tabulā!

Teksts	Valodas stils	Pamatojums
1. teksts		
2. teksts		
3. teksts		
4. teksts		

3. Uzraksti, kas, tavuprāt, nosaka valodas stila izvēli teksta rakstīšanā!

4. uzdevums.

1. Iepazīsties ar tekstu fragmentiem!

1. teksts

@@@@@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@
@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@
@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@ @@@@
)))@)))
))@)))
@(((
(((((((((((((((((((((((((((@((((((((((((((((((((((
(((

(Sandra Vensko. „Vāvere”)

2. teksts

Kamēr pusdienlaiku gulējāt,
Kamēr ģerbāties un nācāt laukā,
Jūsu smilšukastē spēlējās
Mūsu mājas ēna lēnīgā un jaukā.

Melnas piramīdas uzcēla
Tā kā ēnu meitenīte maza,
Uzmanīgi, uzmanīgi rokoties,
Jūsu celtās ēkas nesagāza.

Dzirdot, ka jūs tūlīt būsiet klāt,
Izkāpa no smilšukastes ārā.
Cik gan mīļa mūsu māja ir –
Pat tās ēna pāri nenodara.

(Māra Cielēna. „Mūsu mājas”)

3. teksts

Vai tev mājās ir kāds spalvains, adatains vai pavisam gluds **kamoliņš**? Vai tu jūti, kā mīļa, silta **radībiņa** pieglaužas tev tad, kad pār vaigu norit smaga asara?

Atskan dīvains troksnis. Šī noslēpumainā trokšņa vaininieks ir tavs četrkājainais draugs, kas izstrādā kārtējo **nedarbu**, lai pievērstu sev uzmanību.

Katram kaķa īpašniekam viņa dārgais mīlulis ir vis-skaistākais, suņa saimniekam – visgudrākais. Šī drauga uzticība naudā nav novērtējama.

Vai esi dzirdējis par komisāru Reksi? Šim slavenajam vācu aitu sunim reklāma nav vajadzīga. Izcilais komisārs Reksis prot pienest mobilo telefonu, un viņam jo īpaši garšo smaržīgās desmaizītes, ko var nemānīti nocelt kādam no galda.

kamoliņš – neliels veidojums lodes formā
radībiņa – mīļa būtne
nedarbs – nevēlama rīcība, šīs rīcības rezultāts

kerstīt – vairākkārt kert
draisks – nerātns

hronika – vēsturisku notikumu secīgs pieraksts viduslaikos
rusisms – *seit*: nevēlams aizguvums no krievu valodas
anglisms – *seit*: nevēlams aizguvums no angļu valodas
sprukstiņš (sarunvalodā) – nenopietns, ārišķīgs cilvēks
svešvārds – no citām valodām aizgūts vārds, kas pielāgots dzimtajai valodai
Švauksts – ākstīgs cilvēks, tēls brāļu Kaudzišu romānā „Mērnieku laiki”
neošvauksts – Švauksta mūsdienu variants, kas valodā iesprauž daudzus citvalodu vārdus

strupi – īsi, aprauti
irgot – izteikties nicinoši, zoboties
čala – troksnis, kas rodas, sarunājoties vairākiem cilvēkiem reizē
murdona – ilgtoss, nepārtraukts, pakluss balsu troksnis
noturēt grožus – savaldīt

Reksis pēc rakstura ir dzīvespriecīgs un saprātīgs. Dažkārt suns izdomā kādas viltības, lai izvairītos no grūtās filmēšanas.

Atpūtas brīžos Rekša mīlākā nodarbošanās ir spēlēšanās ar nikno laistāmo šķūteni, bet ziemā viņš labprāt kersta draiskās sniegpārslīnas.

(Pēc preses materiāliem)

4. teksts

Valodu var aplūkot dažādi. Lielo tautu tā sauktajām augstākajām aprindām laiku pa laikam bijusi tieksme parādīt savu intelīgenci, runājot kādā citā valodā. Tā, pie mēram, Krievijas cara galmā 16.–17. gadsimtā par smalko toni uzskatīja sarunāšanos poļu valodā. Bet krievu tauta šajā laikā runāja skaistā senkrievu valodā, kas mūsdienās sastopama vairs tikai hronikās. Savukārt 18. gadsimta otrajā pusē par smalko toni kļuva franču valoda. 19. gadsimtā latviešu smalkās aprindas uzskatīja, ka bez vācu vārdiem nav iespējams pateikt pat vienkāršas domas.

20. gadsimta otrajā pusē daudzi mūsu pašu titulētie zinātnieki to pašu teica par krievu valodu un savos darbos lietoja rusismus, pat ja pēc tiem nebija nekādas vajadzības. Bet nu sācies anglismu laiks. Brāļi Kaudzītes savas puses sprukstiņu, kas nevarēja iztikt bez svešvārdiem, loti veiksmīgi nosauca par Švaukstu. Var būt, ka tagad būtu jāsaka – anglošvauksti vai neošvauksti?

(Pēc Ivara Vīka. „Trejdeviņi Latvijas brīnumi”)

5. teksts

Skolotāja (*nesaprazdama, par ko visi smejas*). Klusu! Klusu!

Elīna (*izslienas, galējā sasprindzinājumā, pret klasesbiedriem*). Jūs visi esat nožēlojami! Tik nožēlojami...

Skolotāja (*pārsteigta*). Kāpēc gan? Elīna...

Elīna (*strupi*). To es neteikšu. Ja grib – lai viņi paši...

Skolotāja (*ne pa jokam uztraukdamās*). Elīna... Ko tas nozīmē? Pret saviem klasesbiedriem...

Mareks (*indīgi irgo*). Kā saka – no septītā stāva visiem spļauj uz galvas...

Skolotāja (*sašutusi*). Elīna...

Ilze (*arī paindīgi, vairāk pie sevis*). Dabūjām, ko gribējam.

Jānis. Ui – vai nu tik traki...

Armands (*pieaugot vispārējai čalai un protesta murdonai*). Tik traki gan. Un tieši tik traki...

Inese (*pēkšni it kā iekrīt savā amatpersonas uzdevumā*). Klusu! Klusu! Vai tad klusāk nemaz nevar!

Skolotāja (*vairs nespēdama naturēt klasses grožus*). Ko tas viss gan nozīmē...

Sabīne (*sauc pāri visiem*). Tas, skolotāj, nozīmē, ka viņa ir dievs, bet mēs pārējie nekas...

Skolotāja (*neizpratnē un sašutusi*). Elīna... Pret saviem biedriem... Ar tādu necieņu... Ar gluži nepamatotu nicinājumu... (*Pret klasses pie-augošo trokšnošanu.*) Apklustiet taču!

(*Pauls Putniņš. „Es savos zābakos”*)

2. Vai visus piecus fragmentus var saukt par tekstu? Pamato atbildi!

Teksts ir vienota, saturiski pabeigta teikumu grupa. Teksta pamatvienība ir teikums. Katra nākamā teksta vienība pēc nozīmes ir saistīta ar iepriekšējo tā, lai teksts pilnībā atklātu tematu.

Teksta pazīmes ir sakarīgums, veselums, mērķtiecīgums un pabeigtība.

3. Par ko vēsta katrs teksts?

1. teksts _____

2. teksts _____

3. teksts _____

4. teksts _____

5. teksts _____

4. Aizpildi tabulu!

Teksts	Iespējamais virsraksts	Temats	Galvenā doma
1. teksts			
2. teksts			
3. teksts			
4. teksts			
5. teksts			

5. uzdevums.

1. Iepazīsties ar teksta tapšanas posmu sarakstu!

Plāns
Ideja (doma)
Uzlabošana
Domu karte

Tīrraksts
Autora nolūks
Melnraksts

Plāns ir teksta satura izklāsta daļu jeb posmu secīgs uzskaitījums lako-niskā formulējumā.

Domu karte ir tīklveida zīmējums, kurā tiek sakārtota un prioritāšu secībā sistematizēta informācija, izmantojot atslēgvārdus un zīmēju-mus.

2. Ieraksti tabulā teksta tapšanas posmus logiskā secībā! Pamato savu viedokli!

Teksta tapšanas posms	Pamatojums

3. Kopā ar skolotāju pārrunājiet, kas nepieciešams, lai uzrakstītu labu tekstu!

6. uzdevums.

1. Lasi teikumus!

1. Melot mammai, protams, nav jēgas, tomēr klusuciešot glabāt noslēpumu arī nav viegli, tāpēc izstāstīju tikpat kā visu, un pārējo mamma uzminēja pati.
2. Kad beidzu, mamma brītiņu manī noraudzījās, bet **rāties** nerājās nemaz.
3. Tikai nogaidīja, kamēr es sapratu, ka biju rīkojusies **aplām**.
4. „Tā ir **velte**,” viņa sacīja, „bet tai pašā laikā arī vara. Nelietderīgi izmantot to nav ļauts.”
5. Iebāzusi roku priekšauta kabatā, mamma kaut ko tur sameklēja un tagad pasniedza man.

alva – sudrabaini balts, mīksts metāls
necils – tāds, kas neizceļas ne ar ko sevišķu

6. „Lūdzu,” viņa sacīja. „Gaidīju izdevību, kad iedot. Manuprāt, patlaban pienācis īstais brīdis.”
7. Tas bija kulons – apaļa alvas plāksnīte, greznota ar baltu emalju un mazāku zilas emaljas aplīti vidū.
8. Ne mirdzošs, ne skaists – kēdītes vietā necila melna ādas aukliņa –, bet es zināju, ka rotai piemīt kaut kas īpašs, jo arī mammai uz krūtīm visu laiku atrodas tam-līdzīga rota, tikai mazais aplis ir melns, nevis zils.
9. „Tu esi mana **mācekļe**. No šodienas mācīšu tevi izmantot savu dāvanu, kad to likt lietā, kad ne.”
10. „Pasaулē netrūkst cilvēku, kas spēj izdarīt **ļaundarību**, neizjūtot kaunu. Ir cilvēki, kas spēj kaunu noslēpt un meklē **aizbildinājumu** pēc aizbildinājuma, līdz paši notic, ka viņiem ir tiesības darīt pāri otram. Bet tad ierodos es – Kauninātāja. Es palīdzu atrast kauna sajūtu, jo man ir dāvana, kuru māku likt lietā. Un neviens nevar noslēpt, ko darījis ņauņu. Šāda dāvana piešķirta arī tev.”
11. „Labāk lai tādas nebūtu! Tā liedz iegūt draugus! Un neviens normāls cilvēks nespēj ieskatīties manās acīs.”
12. „Nav jau tā, ka nespēj. Cilvēkiem vienkārši negribas **atcerēties** to, ko viņi labprāt aizmirstu, to, par ko viņiem kauns. Tu liec viņiem ieskatīties sevī. Un tas nav viegli.”

(*Lēne Koberbēla. „Kauninātājas meita”*)

2. Vai šos teikumus var nosaukt par tekstu? Pamato savu atbildi!

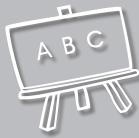
3. Pie kura teksta veida pieder fragments? Pamato savu viedokli!

4. Izdomā fragmentam virsrakstu! Pamato savu izvēli!

5. Nosauc fragmenta tematu! Pamato atbildi!

6. Kāds, tavuprāt, ir autores komunikatīvais nolūks?

Komunikatīvais nolūks – mērķis, kura dēļ tiek sniegtā informācija un veidots teksts. Atbilstoši komunikatīvajam nolūkam tiek izvēlēti valodas līdzekļi.

7. Kāda ir fragmenta galvenā doma?

8. Uzraksti fragmenta vienkāršo plānu!

Plāna veidi

Vienkāršais plāns ar trim vai vairāk plāna punktiem.

Izvērstais plāns, kurā lielajiem punktiem veido apakšpunktus.

Trīsdaļīgais plāns, kurā ir ievads, iztirzājums un nobeigums.

Mazākā teksta uzbūves vienība ir **rindkopa**. Rindkopa ir teksta daļa no vienas atkāpes līdz otrai. Rindkopās ietilpst teikumi par kādu noteiktu domu. Tekstā vienmēr ir vairākas rindkopas.

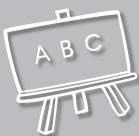
9. Sadali fragmentu rindkopās atbilstoši uzrakstītajam plānam, strādājot pēc parauga! Salīdziniet klasē savu veikumu!

Paraugs.

1. rindkopa no 1. teikuma līdz ____ teikumam.

10. Teikumos izceltos vārdus ieraksti tabulā! Skaidro to nozīmi, izmantojot sinonīmus! Ja nepieciešams, izmanto vārdnīcu!

Vārds	Vārda nozīmes skaidrojums
Paraugs. Rāties	<i>Bārties, dusmoties</i>

Sinonīmi – vārdi, kam ir tuva vai vienāda nozīme.

**11. Kā mainās teksta uztvere, ja izceltos vārdus aizstāj ar sinonīmiem?
Pamato savu viedokli!**

12. Kā tu saproti izteikumu *ieskatīties sevī*?

13. Ko cilvēkam dod iestāšanās sevi? Pamato savu atbildi!

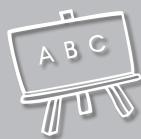
14. Kāda ir saistība starp kaunu un ieskatīšanos sevī?

15. Par ko cilvēks varētu izjust kaunu?

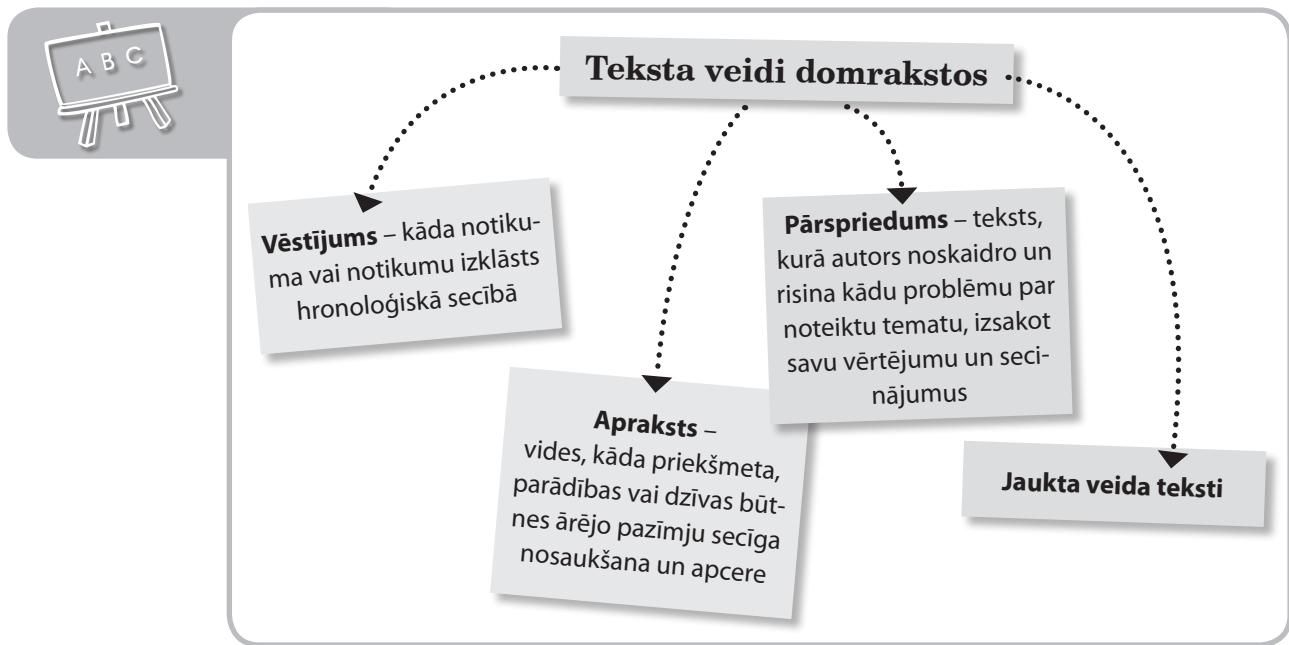
16. Tu dzīvo starp dažādiem cilvēkiem. Ir tādi, kam ir kauns par savu rīcību, un ir tādi, kam nav kauna par savu rīcību. Iztēlojies, ka ieskaties acīs vienam vai otram! Uzraksti viņa iekšējo monologu!

Monologs – diezgan plaša vienas personas runa, kas nav adresēta sarunas partnerim.

Iekšējais monologs – personas domu izklāsts.

Teksta veidi domrakstos

Vēstījums

7. uzdevums.

1. Lasi teikumu! Kas kopīgs izceltajiem vārdiem?

Tu saņem **vēsti**, to **pavēsti** citiem, viņi tavar **vēstījumu vēstulē** nosūta tālāk.

2. Izskaidro katras vārda nozīmi!

Vēsts – _____

Vēstīt – _____

Vēstījums – _____

Vēstule – _____

3. Salīdzini, kā šie vārdi skaidroti "Latviešu valodas vārdnīcā"!

Vēstīt

1. Darīt zināmu (ko), stāstīt, liecināt (par ko). *Afišas vēstī par gai- dāmo izrādi.*
2. Būt par pazīmi kaut kam gaidāmam. *Mākoņi vēstīja negaisu.*

Vēstījums

1. Paveikta darbība, rezultāts darbībai *vēstīt*, stāstījums. *Aizsākt, turpināt savu vēstījumu.*

2. Paziņojums. *Ministru prezidenta vēstījums tika nodots deputātiem.*
3. Literatūrinātnē – prozas darba teksts no pirmās līdz pēdējai rindai. *Vēstījums var būt trešajā personā („viņš”), pirmajā personā („es”) vai otrajā personā („tu”).*
4. Valodniecībā – teksta tips, kurā tiek attēlots notikums vai parādība to norises secībā. *Skolēni rakstīja vēstījumu par ekskursiju.*

Vēstule

Kādam nosūtāms vai nosūtīts uzrakstīts teksts, kurā kaut kas paziņots, jautāts; pasta sūtījums. *Aizrakstīt, saņemt vēstuli. Anonīma vai atklāta vēstule.*

Vēsts

Paziņojums, kas satur kaut ko agrāk nezināmu; ziņa, jaunums. *Laba, patīkama vēsts. Saņemt vēstis no kāda.*

- 4. Kura vārda *vēstījums* nozīme lietota teikumā *Tu saņem vēsti, to pavēsti citiem, viņi tavu vēstījumu vēstulē nosūta tālāk?***

- 5. Brīvajā rakstā uzraksti, ko zini par vēstījuma veida tekstu!**

8. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

Vēstījums par ekskursiju uz „Latvenergo” Jelgavā

16. februārī mēs devāmies ekskursijā uz akciju sabiedrības „Latvenergo” uzņēmumu Jelgavā. Ekskursija sākās ar iepazīstināšanu. Vispirms katrs saņēma pildspalvu un grāmatzīmi ar „Latvenergo” simboliku, kā arī informatīvu bukletu „Pakāpies!”. Klausoties stāstījumu un skatoties filmu, iepazināmies ne tikai ar uzņēmuma „Latvenergo” struktūru un vēsturi, bet arī ar uzņēmuma attīstību un modernizācijas plāniem.

Tad apmeklējām dispečeru zāli un vērojām, kā tajā norit ikdienas darbs. Bijām pārsteigti par apsaimniekojamās teritorijas plašumu – no Kolkas līdz Skaistkalnei. Klausoties stāstījumu un uzdot jautājumus, uzzinājām dažādas dispečera darba nianses.

Pēc tam devāmies izbraukumā pa Jelgavu, apskatot veco un jauno

apakšstaciju un uzzinot daudz praktiskas informācijas par tās darbību.

Iepazinušies ar visiem piedāvātajiem objektiem, aizpildījām novērtēšanas anketu, paužot savu viedokli un iespaidus par ekskursiju. Mūsu prāt, ekskursija bija izdevusies.

(Pēc interneta materiāliem)

Divus gadu desmitus vecs vēstījums pudelē

lieki – nevajadzīgi

Pudele ar sūtījumu, kas tika iemesta okeānā pirms 21 gada, nu ir nonākusi pie Alaskas iedzīvotāja Merla Brandela. Kādu dienu, staigājot gar Beringa jūras krastu, viņš atrada plastmasas pudeli. Pārgrizejis pudeli, Brandela kungs tajā atrada Sietlas piepilsētas skolnieces rakstītu vēstuli.

Ir pagājis aptuveni 21 gads no tā brīža, kad deviņus gadus vecā Emīlija Hvonga vēstuli ielika pudelē un iemeta to jūrā. Pa šo laiku plastmasas priekšmets pārvarējis aptuveni 3000 kilometru garu ceļu.

„Šī vēstule ir daļa no mūsu mācību projekta skolā. Lūdzu, atsūtiet šī vēstījuma pudeles atrašanās vietu ar Jūsu adresi. Nosūtišu Jums savu fotogrāfiju un pateikšu, kad un kur pudele tika iemesta okeānā. Jūsu draugs – Emīlija Hvonga,” teikts vēstulē.

Pēc dažiem meklējumu mēģinājumiem tika noskaidrots, ka Emīlijai Hvongai šobrīd ir 30 gadu, viņa strādā par grāmatvedi Sietlā un pēc kāzām ir nomainījusi uzvārdu. 1986./1987. gadā viņa mācījās minētās skolas 4. klasē. Emīlija atklāj, ka bijusi pārsteigta, kad viņai pazīnots par pudeles atrašanu. Protams, nosūtīt savu foto un satikties ar pudeles atradēju viņai tagad šķitis lieki.

(Pēc interneta materiāliem)

2007. gada pirmkursnieku vēstījums nākotnei

Laimīgais Atradēj! Tu turi rokās kapsulu, kas atradās zem kuplas Virdžīnijas ievas, kura auga Jelgavas pils parkā kopš 2007. gada 3. septembra. Tev tuvumā ir pēc slavenā arhitekta F. B. Rastrelli projekta celtā skaistā Jelgavas pils. [...]

Šodien, 2007. gada 3. septembrī, mums, 1025 jaunajiem pilna laika pamatstudiju pirmo kursu studentiem, ir pirmā mācību diena. Mēs visi esam apņēmības pilni apgūt iepriekšējo paaudžu zināšanas un praktiskās iemaņas. Par šo apņemšanos ik dienas mums atgādinās šodien iestādītais koks, kuram garām dosimies uz auditorijām un laboratorijām pilī. Šis koks sagaidīs mūs arī dienās, kad atkal satiksimies jau pēc studiju beigšanas. Šis koks priecēs ne tikai mūs, bet arī vēlākās studentu paaudzes un citus jelgavniekus, kas atpūtīsies pils parkā.

Ja Tu, Laimīgais Atradēj, dzīvo attīstītā un bagātā valstī, kur kuplo bagātīgas druvas un šalc vareni meži, mūsu nākotnes sapņi ir piepildījušies.

Jelgavā, 2007. gada 3. septembrī.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes pirmo kursu studenti

(Pēc interneta materiāliem)

2. Strādā ar tekstiem un aizpildi tabulu!

Jautājumi	Ekskursija uz „Latvenergo” Jelgavā	Divus gadu desmitus vecs vēstijums pudelē	2007. gada pirmkursnieku vēstijums nākotnei
Kas notiek?			
Kur notiek?			
Kad notiek?			
Kas piedalās?			
Kā viss atrisinās?			
Kāds ir teksta temats?			
Kāds ir autora nolūks?			
Ar kuru teksta veidu uzrakstītajam ir līdzība?			

9. uzdevums.

1. Veic nelielu savas atmiņas pētījumu! Uzraksti atbildes uz šādiem jautājumiem!

- Kurus notikumus tu atceries no turpmāk minētajiem laikposmiem?
- Ko tu tad darīji un domāji?
- Ko tu redzēji un satiki?

Vakardiena

Pagājusī nedēļa

Pagājušais gads

Manas dzīves pirmais gads

spilgts – šeit: emocionāli ietekmīgs, iedarbīgs

2. Izvēlies no uzrakstītajiem trīs spilgtākos notikumus! Tabulā ieraksti tajos iesaistīto cilvēku vārdus, emocijas (prieks, interese, satraukums, izbrīns, bailes, dusmas, riebums, nicinājums, bēdas, kauns) un domas!

Notikums	Cilvēki	Emocijas	Domas

3. Secini, uz kuru laiku attiecas spilgtākie notikumi un kāpēc tieši tie tev palikuši atmiņā!

4. Iepazīstini klasesbiedrus ar saviem secinājumiem!

10. uzdevums.

1. Izvēlies savu spilgtāko bērnības notikumu, par kuru rakstīsi vēstījumu klases bērnības stāstu grāmatai!

2. Formulē vēstījuma virsrakstu!

3. Aizpildi tabulu!

Jautājumi	Atbilde
Kas notika?	
Kur notika?	

Kad notika?	
Kas piedalījās?	
Kuras emocijas saglabājušās?	
Kā viss atrisinājās?	

4. Uzraksti vienkāršo plānu!

5. Uzraksti burtnīcā vai uz atsevišķas lapas vēstījuma melnrakstu!

Melnraksts ir domraksta satura atspoguļojums uz papīra. Tas ir teksta pagaidu variants, kurā svarīgi atklāt tematu, izteikt savas domas, emocijas.

Rakstot melnrakstu, vēlams atstāt lielākas atstarpes starp rindām, kā arī platākas malas, lai būtu, kur rakstīt labojumus.

6. Lasi uzrakstīto (ja iespējams, dari to skaļi)! Labo tajā pamanītās kļūdas, pilnveido saturu!

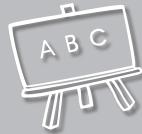
7. Aizpildi pašvērtējuma tabulu!

Jautājumi par vēstījumu	Jā/nē/daļēji
Teksta uzbūve	
Vai ievērots nepieciešamais vārdu skaits?	
Vai teksts dalīts rindkopās un tās sākas ar atkāpi?	
Atbilstība teksta veidam	
Vai notikums atspoguļots loģiskā secībā?	
Vai raksturotas personas, viņu rīcība?	

Vai ir izteikta personiskā attieksme, dots pamatots vērtējums?	
Vai teksta galvenā doma izteikta skaidri un saprotami?	
Oriģinalitāte	
Vai tekstā ir elementi, kas izraisa interesi, vai tiek veidota un saglabāta intrīga līdz nobeigumam?	

8. Uzraksti tīrrakstu burtnīcā vai uz lapas pēc skolotāja norādījumiem!

Tīrraksts ir glīti uzrakstīts darbs bez svītrojumiem, tajā ir novērsti melnrakstā pamanītie trūkumi.

11. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Mūsdienās tā īsti vairs nenovērtējam, ko var sniegt notikumu, jūtu un domu pierakstīšana dienasgrāmatā, kas nav domāta svešām acīm. Portālā *draugiem.lv* ir iespēja rakstīt dienasgrāmatu, kas ir citiem publiski pieejama. Lai gan šajos ierakstos ir daudz personiskā, to mērķis tomēr ir cits. Dienasgrāmata ikvienam var klūt par lielisku draugu, kas uzklausa, sarunbiedru, jo ne vienmēr ir nepieciešams, lai kāds izsaka savu spriedumu, dod padomu vai pamāca.

Protams, katrā vecumā dienasgrāmatas rakstīšanas nolūks ir cits. Pusaudži parasti pieraksta dažādus notikumus, lai apliecinātu, cik interesanta ir dzīve. Pieaugot vairāk vēršamies savā iekšējā pasaulē, tad rakstīšana cilvēkam palīdz sevi izprast dziļāk, personiskāk. Ja dienasgrāmatas rakstīšana klūst par paradumu, tas ir viens no sevis izkopšanas veidiem. Katru vakaru tiek veidots kopsavilkums par dienu. Pat pierakstot tikai divus vai trīs teikumus, iespējams rast izjūtu, ka pagājušajai dienai bijusi jēga. Tas ir darbs ar sevi – konstatēt, kas noticis, kurp virzos, ko ceru sagaidīt no nākamās dienas.

Dienasgrāmata var veidoties arī kā savu atziņu krājums, nevis tikai aizvadītās dienas atspoguļojums vai kopsavilkums. Rakstot dienasgrāmatu, uzdrošināmies paust vārdos to, kas ar mums notiek.

Iespējami arī citi dienasgrāmatu veidi, ne tikai personiskā dienasgrāmata. Piemēram, ceļojuma dienasgrāmata, klases dienasgrāmata, lasītāja dienasgrāmata u. c. Arī šo dienasgrāmatu uzdevums ir fiksēt notikumus, paust viedokli, pierakstīt atziņas, secinājumus.

(Pēc Ainas Poišas)

2. Uzraksti savu viedokli par dienasgrāmatas nepieciešamību un nozīmi!

- 3. Uzraksti vēstījumu par vienu dienu skolā iespējamajai savas klasses dienasgrāmatai! Tekstā neaizvaino citus, neizsaki aizskarošas piezīmes!**

- 4. Piedalies „autoru stundā” un izteiksmīgi nolasī savu darbu klassesbiedriem! Vērtē savu klassesbiedru darbus, atbildot uz šādiem jautājumiem!**

- Kas tev patīk?
- Vai teksts pēc satura atbilst vēstījuma pazīmēm? Pamato savu viedokli!
- Kā ir ievērotas teksta uzbūves prasības?
- Kādas pārdomas rāisa teksts?
- Ko tu ieteiktu uzlabot?

- 5. Ko jaunu par sevi un klassesbiedriem uzzināji no vēstījumiem? Secinājumus pieraksti īsi formulētos apgalvojuma teikumos!**

12. uzdevums.

- 1. Strādājiet grupā! Uzrakstiet ieteikumus par to, kā sacerēt labu vēstījumu! Izmantojet savu pieredzi!**

- 2. Iepazīstini pārējās grupas ar saviem ieteikumiem! Vienojieties par tiem ieteikumiem, kurus turpmāk ņemsiet vērā, rakstot vēstījuma veida domrakstus!**

13. uzdevums.

- 1. Izdomā vismaz piecus vārdu savienojumus ar vārdu *notikums*!**

Paraugs.

Notikums uz lielceļa, aizraujošs notikums u. c.

- 2. Izvēlies vienu no vārdu savienojumiem par sava darba virsrakstu un uzraksti vēstījuma veida domrakstu! Rakstot ievēro ieteikumus, par kuriem vienojāties 12. uzdevumā!**

- 3. Kopā ar skolotāju izlemiet, kā iepazīstināsiet ar saviem domrakstiem klasesbiedrus un kā vērtēsiet darbus!**

14. uzdevums.

1. Reinis uzrakstīja melnrakstu par tematu “Vasaras lappuses pāršķir-stot”, bet lapas tika sajauktas. Sakārto rindkopas loģiskā secībā, katras rindkopas priekšā pieraksti atbilstošo kārtas skaitli!

Teksta rindkopas sajauktā secībā

Pēdējo lappusi vasaras grāmatā ieraksta augsts. Lai gan astronomiski vasara beidzas septembrī, man rudens sākas ar 1. septembri. Augustā devāmies ceļojumā uz Poliju un Slovākiju. Apmeklējām Krakovu, Popradu, Demanovas ieleju, Augstos un Zemos Tatrus, Bratislavu, Belostoku. Pirmo reizi biju kalnos, ledus alās. Pabiju arī Veličkas sāls raktuvēs, tomēr visvairāk prieka man sagādāja termālie baseini, ūdens atrakciju parki. Ceļojuma laikā bija iespēja vērot neparastus dabas skatus, jo Latvijā nav tik augstu kalnu. Šis nav pirmais ceļojums uz kādu citu valsti, tāpēc jau zināju, ka tā beigās ilgošos pēc mājām un mūsu kaņa Leopolda. Tā arī bija. Atgriešanās mājās saistās ar atkalredzēšanās prieku. Augusta otrajā pusē atsākās treniņi, jo braucām uz turnīru Igaunijā Rakverē. Pagājušajā gadā mēs tur ieguvām 1. vietu, bet šogad palikām pēdējie.

Jūnija sākumā vēl nevarēju īsti izbaudīt brīvdienas. Skola bija beigusies, bet turpinājās treniņi basketbolā. Tie bija ilgāki un smagāki nekā mācību gada laikā. Man patika tos apmeklēt, jo bija iespējams būt kopā ar draugiem. Vēl šajā lappusē es varētu ierakstīt Jāņus. Šogad mēs tos svinējām Brakos. Tās ir vecas mājas, kurās kādreiz dzīvojis rakstnieks Rūdolfs Blaumanis. Līgo vakarā tur bija iespējams noskatīties teātra izrādi un vēlāk piedalīties lielā ugunskura iededzināšanā Braku kalnā. Pasākumu vadīja tautas tērpos ģērbušies cilvēki, piedalījās deju kolektīvi un mūziķi. Vakara gaitā klātesošie tika iesaistīti dziedāšanā un dažādās spēlēs. Man šķiet, ka tie bija īsti Līgo svētki. Šo iespaidu radīja gan vieta, senās ēkas, gan cilvēku darbošanās. Starp svētku viesiem bija arī vāciski runājoši tūristi. Es jutos lepns par savas tautas svētkiem. Naktī braucām mājās un priecājāmies par daudzajiem ugunskuriem. Saullēktu sagaidījām mājās, iekurām paši savu ugunskuru. Lai arī tas nebija tik liels kā redzētie, tomēr man tas patika.

Jūlijs atvēra jaunu lappusi manā vasaras grāmatā. Tajā ierakstīta peldēšanās un spēles kopā ar draugiem, darbs dārzā un sporta nometnē pavadītais laiks. Šogad nometne bija Kuldīgā. Tā ir viena no skaistākajām Kurzemes pilsētām, un īpaši iespaidīga ir Ventas rumba. Mums bija iespēja katru rītu aizskriet līdz tai un ielēkt aukstajā, putojošajā ūdenī. Dienas nometnē aizritēja ātri, jo bija daudz nodarbību, bet brīvo laiku varējām pavadīt ar draugiem. Uz Kuldīgu bija atbraukuši arī mani vecāki un māsa, kopā ar viņiem nedaudz pastaigājos pa pilsētu, bet tad atkal vajadzēja doties uz treniņu.

Pārskatot šīs trīs lappuses, es secinu, ka mana vasara bijusi interesanta un dažādiem notikumiem pilna, tāpēc arī lappusēs nav tukšu vietu. Un visu jau nevar uzrakstīt. Man jau arī nepatīk to darīt.

Lappuses parasti šķiru, lasot grāmatas vai gatavojo stundas. Esmu dzirdējis, ka ir arī dzīves grāmata, kurā katrs var ierakstīt savus darbus. Pieņemsim, ka arī vasarā pieredzēto var apvienot grāmatā. Rudenī un ziemā der tajā ieskatīties, lai paņemtu vasaras siltumu un prieku. Es savu vasaru varētu ietvert trīs lappusēs, un katrs vasaras mēnesis būtu galvenais varonis vienā no tām.

2. Uzraksti plānu Reiņa domrakstam! Izvēlies plāna veidu un pamato savu izvēli!

3. Analizē tekstu!

Teksta veids _____

Teksta veidošanas mērķis _____

Teksta veidam raksturīgās pazīmes domrakstā _____

Teksta uzbūves shēma _____

Jautājumi, uz kuriem atbild teksts _____

rasa – sīki ūdens pilieni, kas veidojas, atdziestot gaisā esošajiem ūdens tvaikiem

svētība – *šeit*: labums, labvēlīga iedarbība

15. uzdevums.

1. Lasi tekstu, kam ir ievads un galvenā daļa! Uzraksti piemērotu teksta nobeigumu!

Divas sēklas, neviens netraucētas, gulēja te, auglīgajā pavasara augsnē. Pirmā sēkla nevilcinādamās teica:

„Klau, es, mās, gribu augt! Es gribu sūtīt savas saknes dziļi jo dziļi augsnē zem sevis un dzīt jaunus un spēcīgus asnus cauri zemes garozai virs manis. Es vēlos attīstīt savus maigos pumpurus kā karogus, lai paziņotu par pavasara atnākšanu. Es, ieraugot saules gaismu, vēlos izjust tās siltumu, kā arī rasas svētību uz savām ziedlapām! Bet ko, mana līdzgaitniece, vēlies tu?”

Otra sēkla brīdi domāja un kautrīgi pasmaidīja, teikdama: „Es, mīlā, baidos. Ja es – maza, nedroša, necila sēkliņa – sūtišu savas saknes tur, zemes augšā, es nezinu, ko satikšu ceļā. Mēģinot tikt cauri smagajai augsnei, es varu ievainot savus maigos asnus. Kāds gliemezis var apēst manus pumpurus. Nē, būs labāk, mana draudzene, ja es pagaidīšu, līdz viss būs droši.”

Un tā viena sēkla auga, bet otra – gaidīja...

(Pēc Džeka Kenfilda un Marka Viktora Hensena.
„Kā cāļa zupa dvēselei”)

2. Lasi vēstijuma nobeigumu! Izdomā un uzraksti vēstijuma ievadu un galveno daļu!

Ak pareizi, šonakt taču sākas vasara! Lai slavēts bezmiegis! Bez tā es būtu nogulējusi lielāko no pasaules brīnumiem. Vasariņa, es gribu Tev piedurties. Vai drīkstu?

(Regīna Ezera. „Bezmiegs”)

3. Lasi teksta galveno daļu! Uzraksti iespējamo teksta ievadu un nobeigumu vēstījuma formā!

Nu būtu pienācis laiks ḥerties pie skolotājas uzdotā mājasdarba.

Ko nozīmē uzrakstīt par nozīmīgāko notikumu, kas ietekmējis līdzšinējo dzīvi? Skolotāja teica, ka šis saceņums esot pirmais uzdevums literatūrā. Vai par to liks atzīmes? Tad jau jāievēro arī domraksta uzbūve. Ievads. Iztirzājums. Nobeigums. Apakšvirsraksti, atkāpes, citāti. Visa līdzšinējā dzīve jāsaliek pa plauktiņiem kā krūzītes, kā glāzes un tases Asītes bufetē...

Drīzāk skolotāja vēlējās saņemt no mums vēstuli. Pēc iespējas atklātāku un patiesāku. Bet vai es esmu gatava palaist tikpat kā izplatījumā savas domas par tuvākajiem cilvēkiem, runāt par izlikšanos, par meliem un slēpšanos?

Varbūt rakstīt pasakas veidā? Viegli un rotaļīgi. Stāstīt par labi zināmiem cilvēkiem un sākt, piemēram, ar vārdiem:

reiz bija...

... reiz dzīvoja mamma, tētis, un viņiem bija divi bērni: vispirms meitene, un tad uzradās arī puisītis. Viņu mītne atradās augstu virs zemes, un no tās labāk varēja saskatīt sauli un mākoņus nekā izlauzīta asfalta takām izvagoto zemi tālu lejā.

Visiem likās, ka šī ģimene ir laimīga. Un tā laikam arī bija.

(Pēc Annas Skaidrītes Gailītes. „*Patrīcijas dienasgrāmata*”)

salikt pa plauktiņiem –

sakārtot

drīzāk – seit: visticamāk

izplatījums – kosmoss,

Visums

mītne – ēka, telpa, kur dzīvot, apmesties

izvagot – radīt, izveidot padziļinājumus

16. uzdevums.

1. Lasi literāro pasaku sākuma frāzes!

- Reiz dzīvoja kāds puisis, kuram patika skatīties filmas. Kādu varaku...
- Es esmu pilsēta. Manī visu laiku kaut kas notiek. Reiz...
- Reiz dzīvoja afišu stabs. Viņš pacietīgi nesa visus plakātus, ko līmēja uz viņa. Reiz...
- Reiz dzīvoja punkts. Viņam bija pašam sava dzīve, un viņš daudz ko zināja. Kādu dienu...
- Reiz dzīvoja tramvajs. Viņam bija ļoti grūts liktenis. Reiz...
- Reiz dzīvoja stacijas uzgaidāmā telpa...
- Reiz dzīvoja mākslinieks. Viņam patika zīmēt. Kādu dienu viņš...
- Reiz dzīvoja kuģis...

(Juris Rubenis, Māris Subačs. „Paskaties!”)

2. Izvēlies vienu no frāzēm!

3. Uzraksti vēstijumu, ierosmei izmantojot izvēlēto frāzi! Atceries, ka notikums ir galvenais vēstijumā, tomēr būtiski, ko vēlas pateikt autors, stāstīdams par notikuma norisi!

17. uzdevums.

- 1. Apdomā, par kuru sabiedrisku, kultūras, dabas vai vēsturisku notikumu (piemēram, koncerta, izrādes, kino, sporta sacensību, pilsētas vai novada svētku apmeklējumu u. tml.) varētu rakstīt vēstijumu!**
- 2. Uzraksti, par ko vēlies pavēstīt!**

3. Kāds ir tavs teksta veidošanas nolūks?

4. Kurai auditorijai būs domāts tavs teksts? Pamato savu izvēli!

5. Atbildi uz šiem jautājumiem pirms sava vēstijuma rakstīšanas!

Kad? _____

Kur? _____

Kas notiek? _____

Kāpēc? _____

Kas piedalās? _____

Kāda ir tava – teksta autora – loma? _____

Kā tas notiek? _____

Kā tu to vērtē? _____

Ko tu vari secināt? _____

6. Uzraksti sava teksta plānu!

7. Uzraksti savu vēstījumu! Izdomā tam arī virsrakstu! Vienojieties ar skolotāju par vēstījuma apjomu un vērtēšanu!

18. uzdevums.

1. Iejūties žurnālista lomā! Kāda izdevuma galvenais redaktors lūdz, lai tu vēstījuma formā uzraksti no citiem dzirdētu mūsdienīgu vai senu stāstu par notikumiem savā pilsētā vai novadā (piemēram, par pilsētas vai novada tradīciju norisi, talku, kādu jauniešu izklaides pasākumu, festivālu utt.). Ar ko tu sāksi?

2. Tabulā jauktā secībā dotas veicamās darbības. Lasi tās!

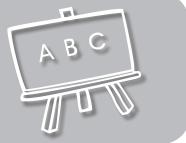
Nr. p. k.	Veicamās darbības
	Uzrakstīt avotu un literatūras sarakstu.
	Uzrakstīt vēstījuma tekstu.
	Intervēt iesaistītās personas.
	Labot uzrakstītā teksta stilu, pareizrakstību.
	Atrast un izvēlēties tematu.
	Noformēt un nodot darbu.
	Izveidot darba plānu.
	Savākt nepieciešamo faktu materiālu bibliotēkā, muzejā, internetā.
	Uzrakstīt jautājumus, uz kuriem būs jāatrod atbildes.
	Veidot izrakstus jeb konspektus, fiksējot nepieciešamās atsauces uz izmantoto literatūru.
	Uzrakstīt melnrakstu.

3. Sakārto tabulā aprakstītās darbības logiskā secībā, ierakstot tukšajā ailē atbilstošo kārtas numuru!

Avotu un literatūras saraksts – grāmatu vai citu izdevumu uzskaitījums ar galvenajiem izdošanas datiem.

Atsauce norāda informācijas avotu, no kura ņemts citāts, ideja.

Konspekts – īss, secīgs teksta satura izklāsts, ko veido kāda darba apguves, izzināšanas gaitā, gatavojoties rakstīšanai par kādu jautājumu.

4. Pārrunājiet klasē veicamo darbu secību! Ja nepieciešams, papildini sarakstu!

5. Vienojieties ar skolotāju par vēstījuma nosacījumiem – teksta apjomu, nodošanas laiku, vērtēšanas kritērijiem, noformējuma prasībām!

6. Rakstot vēstījumu, ievēro tā specifiku! Ja nepieciešams, konsultējies ar skolotāju!

19. uzdevums.

1. Lasi tematu sarakstu un apvelc trīs tematus, kas tevi ieinteresēja!

1. Vasaras piedzīvojums.
2. Lidojums ar persiešu paklāju.
3. Pastaiga ar septiņjūdžu zābakiem.
4. Gājputnu balle.
5. Katram sava vasara.
6. Fotogrāfija ar stāstu.
7. Nedēļa pasaule (Latvijā, skolā u. c.) un manās izjūtās.
8. Mana sapņu balle.
9. Ziemassvētku labdarības akcija.
10. Ziemassvētkos sastapās prāts un sirds.
11. Pēkšņi ieradās Ziemassvētku izjūta...
12. Ceļojums (pilsētas vai novada) uzrakstos.
13. Ceļojums vēsturē.
14. Ja pulkstenis ietu atpakalgaitā...
15. Tas bija šogad... Vai atceries?

2. Strādājiet pāri! Samainieties burtnīcām! Izvaicā pārinieku par viņa izvēlētajām tēmām! Uzmanīgi klausies un aizpildi tabulu!

Temata nosaukums		
Jautājumi	Komentāri	Ierosinājumi
Temata nosaukums		
Jautājumi	Komentāri	Ierosinājumi
Temata nosaukums		
Jautājumi	Komentāri	Ierosinājumi

- 3. Atdod pāriniekam burtnīcu! Izvēlies vienu no apspriestajiem tematiem un uzraksti tā plānu!**

- 4. Uzraksti teksta melnrakstu, izmantojot brīvā raksta metodi, kurā galvenā uzmanība pievēršama saturam!**

- 5. Strādājiet pārī! Nolasi pāriniekam savu melnrakstu! Apspriediet uzrakstīto! Seciniet, kas ir labi un ko vajadzētu mainīt!**
- 6. Uzlabo savu melnrakstu! Konsultējies ar skolotāju par pareizrakstību un stilu!**

7. Lasi uzrakstīto darbu un vērtē to!

Vai uzrakstītais teksts atklāj tematu? Pamato savu viedokli!

Ko jaunu par tematu atklāj uzrakstītais teksts? _____

Kāda ir teksta galvenā doma (ideja)? _____

Kas tekstā rada interesi? _____

Vai tekstam ir ievads, galvenā daļa un nobeigums? Pamato atbildi!

Vai darba apjoms ir pietiekams? Pamato atbildi! _____

Vai uzrakstītais teksts atbilst vēstījuma formai? Pamato atbildi!

8. Uzraksti tīrrakstu! Izveidojet klasē savu darbu izstādi, lai visi tos var izlasīt!

9. Iepazīsties ar citu vēstījumiem! Uz līmlapiņām uzraksti atzinīgās piezīmes par tiem!

10. Nolasiet klasē skaļi trīs vēstījumus, kas saņēmuši visvairāk atzinīgo piezīmju!

20. uzdevums.

1. Izdomā 3–5 iespējamos vēstījuma tematus! Uzraksti tos!

2. Piedāvā vienu tematu rakstīšanai klasē! Pamato, kāpēc tieši par šo tematu būtu jāraksta!

3. Klasē kopīgi izvēlieties vienu no piedāvātajiem tematiem! Katrs uzrakstiet vēstījumu par to!

Apraksts

21. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

1. teksts

Mežam ir daudz draudzeņu un draugu, ar kuriem viņš labi pavada laiku – aprunājas, mērojas spēkiem, parotaļajas un kopā izdzied simtiem dziesmu.

Viņam nekad netrūkst vielas sarunām ar Rītu, Dienu, Vakaru un Nakti. Reizēm ar kādu no tiem Mežs lietišķi apspriež sēņu ražu vai gaisa mitrumu.

Savukārt Negaiss ir interesants sacensību partneris. Kad Mežs ar viņu mērojas spēkiem, abi bieži vien aizraujas kā cīkstoni, kuri cīņas karstumā aizmirst, ka ir sportisti, un savaino viens otru, līdz atjēdzas, norimst un salabst.

Mežam ļoti patīk dziedāt, bet pēc dabas viņš nav solists. Mežs atrainās, dziedādams korī – jo lielākā, jo labāk, vislabāk apvienotajā kopkorī, kur zemes, šosejas, mežsarga suņa un dzelzceļa sliežu zemajām balsīm savas augstās balsis pievieno Zvaigznes.

Mežam ir plaša sirds, draugu un draudzeņu viņam daudz. Gandrīz nekad nenorimst sarunas, dziesmas, joki, rotaļu un sacensību trokšņi.

(Māra Cielēna. „Pasakas”)

2. teksts

Džipi nebija tikai rēkdami triekušies pa kādā izcirtumā ierīkoto trasi un smilšainajām stigām – tie bija plosijušies arī pa jaunaudzi un ceļmalām. Kad vēlu vakarā ārdīšanās bija galā, Mežs, apjucis un satiekts līdz sirds dziļumiem, mēģināja saprast, kas noticeis. Bet vai tad iespējams aptvert, ka pilnīgi izpostīts Lielais skudru ceļš? [...] Vai iespējams uzreiz noticeit, ka lielās mašīnas krustām šķērsām braukušas pāri dzīvam mētrājam, kur mellenājs ir tik gleznains? [...]

Mežs nespēja ne saprast, ne aptvert, ne noticeit, bet viņš juta lielas dusmas un dziļas bēdas.

(Māra Cielēna. „Pasakas”)

2. Salīdzini abus tekstus! Secini, kurš no tekstiem ir vēstijums! Pamato savu viedokli!

lietišķi – praktiski, mērķtiecīgi

cīkstonis – tas, kas cīkstas ar kādu

atjēgties – pēkšņi saprast, aptvert

atraināties – atbrīvoties no kautribas, brīvi izpausties

rēkt – radīt asu, skarbu, skaļu troksni

triekties – ātri, ar spēku braukt

trase – plats ceļš

stiga – no kokiem attīrīta šaura, taisna josla mežā

plosīties – izpausties ar neparasti lielu, postošu spēku

jaunaudze – jauns mežs

ārdīties – nesavalīgi un trokšnaini uzvesties, plosīties

mētrājs – mežs, kura zemsedzē aug melleņu, brūkleņu u. c. ogulāju mētras

mellenājs – mellenēm apaugusi vieta

gleznains – ļoti skaists

3. Ar ko otrs teksts atšķiras no vēstījuma?

4. Ar ko tev asociējas vārds *apraksts*? Izveido domu karti par to!

Domu karte palīdz strukturēt domas gaitu: sāc ar vispārīgo (tēmu), pārej uz konkrēto (apakštēmu) un tikai tad pievērsies detaļām.

Centrā ieraksti tēmu un apvelc ap to apli. Tad veido atzarus, kas tēmu savieno ar apakštēmām. Šiem atzariem piezīmē zariņus, pie kuriem pieraksta atslēgvārdus, kas saistās ar apakštēmu. Arī šīs saites var sazarot sīkāk.

Atslēgvārds ir īpašs vārds, ko izraugās vai izdomā, lai norādītu uz kaut ko svarīgu, kas jāatceras. Tas palīdz ieraudzīt saistību starp galvenajām domām, rosina veidot ideju un domu asociācijas.

5. Salīdzini aprakstu un vēstījumu, atbildot uz jautājumiem!

Jautājumi	Vēstījums	Apraksts
Uz kuru jautājumu var atrast atbildi tekstā: • kas notiek? • kāds ir? • kāpēc?		
Kāds ir rakstītāja uzdevums?		

6. Uzraksti pārdomas, ko tevī rosina abi teksti!

22. uzdevums.

1. Lasi tekstus!

1. teksts

Brīvie **vēji klīst** pār lauku, un tikai lielā akmens dēļ tie met līkumus. Tas **skalda vējus un izšķir kā pēdējo pāri rotālā**.

Lielais akmens ir Anneles stiprā pils, iemīlota sapņu un rotaļu vieta, kurā patverties vienmēr ir patīkami.

Iešņācas gaiss, noliecas vārgs zāles stiebrs, un vējš ir klāt. Tas pastāsta par ķiršu pilniem dārziem, atnes sveicienus no vecmāmiņas.

Tad nāk tāds **vējš, kas ir silts kā dūnas un maigs kā samts**. Tas nāk tad, kad **debesis ir augstas kā yelvēs**. Rets, rets viesis ir šis vējš, un Annele prasa:

vārgs – vājš, bez spēka
dūnas – ļoti mikstas un maigas spalvas, kas klāj putna ķermenī zem lielajām, cietajām spalvām
yelvē – lokveida pārsegums, kas savieno balstus, sienas

liegs – viegls, maigs
dzelme – dziļa vieta,
dziļums

„No kurienes tu, **liegais vēj**, nāc?”
„No tālas, tālas vietas, kur saules kalni, mēnespilis,”
žūžo vējš un lēnām nogrimst debesu **dzelmēs**.

(Anna Brigadere. „Anneles stāsti”)

2. teksts

Ziemeļu vējš, dienvidu vējš, austrumu vējš, rietumu vējš; **skarbs vējš** un **draiskulīgs vējš**. Tie visi savā laikā un vietā lieti noder. **Tie ir arī mākoņu kalpi**, kas atnes un aiznes mākoņus.

Bet kas ir tad, ja vējš ir tev galvā?

3. teksts

Vēji – tās ir gaisa plūsmas, kas kustas paralēli Zemes virsmai vai nelielā attālumā no tās.

Jebkurā apvidū pastāv spiediena atšķirības, tāpēc attiecīgajā rajonā pūš vējš. Uz Zemes vissiltākā vieta ir ekvators. Tāpēc šajā joslā siltais gaiss pastāvīgi ceļas augšup. Šis gaiss virzās uz poliem, ziemeļu un dienvidu virzienā. Pēc tam noteiktos platuma grādos tas laižas lejup un turpina savu kustību, bet jau divos virzienos – uz poliem un ekvatoru.

(„Kur? Kas? Kad?”)

2. Strādājet trijās grupās! Vienojieties par to, ar kuru tekstu katrā grupa strādās!

3. Analizējiet tekstu! Uzrakstiet atbildes uz jautājumiem! Katru atbildi pamatojiet!

Kuras teksta pazīmes var konstatēt izlasītajā fragmentā?

Kāds ir teksta temats? _____

Kāda ir teksta galvenā doma? _____

Kāds varētu būt teksta virsraksts? _____

Kura teksta veida pazīmes raksturīgas fragmentam? _____

Kurš valodas funkcionālais stils izmantots fragmentā? _____

Kāds, jūsuprāt, ir teksta autora nolūks? _____

4. Iepazīstini pārējos klassesbiedrus ar savas grupas veikumu!

5. Pēc grupu darba rezultātu apspriešanas aizpildi tabulu!

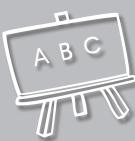
Kopīgais uzdevuma teksts	Atšķirīgais uzdevuma teksts

6. Izraksti no 1. un 2. teksta tajos izceltos vārdu savienojumus vai teikuma daļas! Izskaidro tās!

Paraugs.

vēji klīst – vēji ik pa laikam maina virzienu

7. Izraksti no 1. un 2. teksta tēlainās izteiksmes līdzekļu piemērus! Izskaidro, kā tu tos saproti!

Biežāk lietojamie tēlainās izteiksmes līdzekļi ir salīdzinājums, epitets, personifikācija, metafora u. c.

Salīdzinājumā uz līdzības pamata tiek saistītas, satuvinātas divas parādības.

Epitets ir māksliniecisks apzīmējums, kas tēlaini raksturo kādu priekšmetu vai parādību. Atkarībā no sajūtu tēliem, ko rada epiteti, tos iedala redzes, dzirdes, taustes epitetos.

Personifikācijā uz noteiktas līdzības pamata cilvēka īpašības tiek piedēvētas dzīvniekiem, dabas parādībām vai abstraktiem jēdzieniem.

Metafora ir vārds vai vārdu savienojums, ko lieto pārnestā nozīmē kāda cita priekšmeta vai parādības apzīmēšanai uz līdzības pamata.

Salīdzinājumi

Paraugs.

izšķir kā pēdējo pāri – novirza katru uz savu pusī

Epiteti

Paraugs.

brīvie vēji – vēji, ko neviens neaizkavē, netraucē

Personifikācijas

Paraugs.

vēji klīst – vēji ik pa laikam maina virzienu

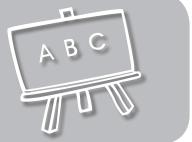
Metaforas

Paraugs.

debesu dzelmes – debesis ir bezgalīgas

-
-
-
-
-
- 8. Atrodi 2. tekstā ar vēju saistīta frazeoloģisma lietojumu! Izraksti un izskaidro to!**

Par **frazeoloģismiem** sauc tradicionālus vārdu savienojumus ar nozīmi, kas piemīt visam savienojumam kopumā un nav izsecināma no atsevišķo vārdu nozīmes, piemēram, *sarkanais gailis – ugunsgrēks*.

-
-
-
-
-
- 9. Ar ko 3. teksts atšķiras no pirmajiem diviem?**
-
-
-
-
-

23. uzdevums.

1. Strādājiet pāri! Vienojieties par to, kurš no jums iejutīsies dabas pētnieka un kurš – rakstnieka lomā!
 2. Jums katram jāuzraksta atbilstošs apraksts par tematu „Mežs”: „dabas pētniekam” – populārzinātniskajā stilā pusaudžu enciklopēdijai, „rakstniekam” – daiļliteratūras stilā stāstu krājumam.
-
-
-
-
-

3. Iepazīstini pārinieku ar savu darbu!

4. Salīdziniet darbus! Pārrunājet, kas abiem aprakstiem kopīgs un kas – atšķirīgs! Kas nosaka atšķirības tekstos?

24. uzdevums.

1. Strādājiet trijās grupās! Izlozējiet katrai grupai pa vienam no šiem attēliem!

Ko atgādina putna knābis?

Vai acīs ir kāda izteiksme?

Kādas ir putna spalvas? Ko tās atgādina?

Kāda ir putna aste? Ko tā atgādina?

Ko var sajust, paņemot putnu rokās?

Kādas ir putna acis? Ko tās atgādina?

Kādā krāsā ir putns?

Cik liels ir putns?

Kā kustas, pārvietojas putns?

Ko dara putns šajā brīdī?

Kādas skaņas raksturo šo putnu? Ko tās atgādina?

Kur atrodas akmens? Kāda ir apkārtne?

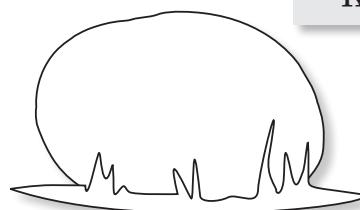
Ko tas atgādina?

Kāda ir akmens virsma?

Kāda ir akmens forma? Ko tā atgādina?

Kā akmens tur varēja nokļūt?

Kādā krāsā ir akmens?

Cik liels ir akmens? Ar ko akmeni var salīdzināt?

Ko var sajust, paņemot akmeni rokās vai pieliekot roku pie akmens?

Ar ko varētu salīdzināt sirmgalvi?

Kāda ir viņas seja?
Ar ko to var salīdzināt?

Kādas ir viņas acis?
Ar ko tās varētu salīdzināt?

Kāds ir sirmgalves deguns,
piere, vaigi, zods?
Ar ko tos var salīdzināt?

Kāda varētu būt balss?
Ar ko to var salīdzināt?

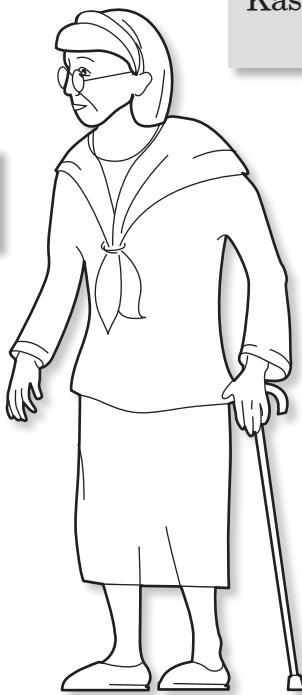
Kas viņā saista uzmanību vispirms?
Kāpēc?

Kāda ir viņas sejas izteiksme?

Kādas ir rokas?
Ar ko tās var salīdzināt?

Kāds ir sirmgalves apģērbs?

Kāda varētu būt sirmgalves
gaita? Ar ko to var salīdzināt?

**2. Dzīvi iztēlojieties attēlā redzamo! Uzrakstiet atbildes uz jautājumiem
par to!**

**3. Uzrakstiet aprakstu par izlozēto attēlu! Ietveriet tajā kopīgi sagata-
votās atbildes!**

- 4. Nolasiет savas grupas veikumu klasē!**
 - 5. Vērtējet pārējo grupu uzrakstīto, atbildot uz šādiem jautājumiem:**
 - vai teksts atbilst apraksta formai;
 - vai teksts ir lietišķais vai mākslinieciskais apraksts;
 - ar ko tas spēj ieinteresēt lasītāju (klausītāju).
- Pamatojiet atbildes!**

Lietišķais apraksts neitrāli attēlo kāda objekta būtiskās pazīmes, uzsvars tiek likts uz precīzu, zinātnisku informāciju.

Mākslinieciskais apraksts tēlaini atspoguļo objekta būtiskās īpašības, un tajā tiek pausta rakstītāja attieksme; pazīmju uzkaitījums ne vienmēr ir pilnīgs, dažas pazīmes var būt sevišķi izceltas.

25. uzdevums.

- 1. Zinātnieki ekspedīcijās mēdz atrast jaunas augu un dzīvnieku sugas, viņi pēta un apraksta tās. Iedomājies, ka arī tu esi šāds zinātnieks, tev ir izdevies atrast kaut ko neparastu augu vai dzīvnieku pasaulē un atradums jāapraksta enciklopēdijai!**
- 2. Izdomā sava atraduma nosaukumu! Apraksti tā izskatu, atrašanās vietu, barošanās veidu, izturēšanās īpatnības vai citas raksturīgas iezīmes!**

3. Ja vēlies, uzzīmē, kā izskatās tavs atradums!

4. Iepazīstini ar savu atradumu pārējos klasesbiedrus!

26. uzdevums.

1. Tu pasauli sev apkārt vari saost, sadzirdēt, sajust, izgaršot, redzēt. Vārdi tev var palīdzēt par sajusto pastāstīt citiem. Sagrupē vārdus atbilstoši cilvēka manu orgānu funkcijām! Vārdi tabulā var atkārtoties.

Izmantojamie vārdi: čikstēt, klabēt, plats, apalš, smakot, rūgtens, smaržot, samtains, ovāls, šķībs, rūgts, ass, silts, slapjš, krakšķēt, šņaukāties, vīterot, smirdēt, sastāvējies, sālš, salds, skābs, gluds, mitrs, šaurs

Oža	Dzirde	Garša	Tauste	Redze
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

2. Iedomājies, ka stāvi blakus ziedošam krūmam un sajūti tā smaržu!
Kāda tā ir?

3. Apraksti mūziku, kas tev ļoti patīk!

4. Apraksti ēdienu, kurš tev garšo un kurš negaršo!

5. Apraksti sev tuvu cilvēku! „Uzzīmē” viņa portretu vārdiem, aprakstot tikai seju!

6. Iedomājies, ka pieskaries šim lietām! Apraksti savas sajūtas!

Pieskaroties ozola stumbram, es _____

Pieskaroties egles zaram, es _____

Pieskaroties vardei, es _____

- 7. Iedomājies, ka kopā ar tuvu cilvēku stāvi blakus ziedošam krūmam! Pēkšņi sāk skanēt mūzika, kas tev ļoti patīk; tu ieraugi ozolu (vai egli, vai vardi) un galdu, uz kura stāv ēdiens, kas tev garšo (negaršo). Uzraksti aprakstu, iesaistot tajā savus iepriekš uzrakstītos teikumus!**

27. uzdevums.

- 1. Iztēlojies kādu lapukoku!**
2. Apraksti šo koku dažādos gada mēnešos!

Maijs

Augsts

Oktobris

3. Salīdzini šī koka aprakstu dažādos gada mēnešos! Aizpildi tabulu!

Kopīgais koka aprakstā	Atšķirīgais koka aprakstā

28. uzdevums.

1. Lasi 7. klases skolnieces Marijas domrakstu „Manas mājas”!

Ievads. Manas mājas – mana mājvieta un ģimene.

Iztirzājums.

1. Mājas – vieta, kur es dzīvoju.
2. Gimene – cilvēki, ko es mīlu.

3. Noteikumi, pienākumi un atbildība manas mājas iemītniekiem.

Nobeigums. Manas mājas – fiziskais un morālais patvēruma.

Cilvēki man bieži jautā, kur es dzīvoju. Un tad es viņiem stāstu: „Iedomājies, ka tu izej no mūsu skolas un dodies uz sporta namu. Netālu no sporta nama ir luksofors, bet aptuveni simt metrus no tā ir zaļa māja – tur es dzīvoju.” Pēc šī stāstījuma es parasti iedomājos savu māju, un manī ieplūst neparasti silta sajūta. Manas mājas man asociējas ar ģimeni un vietu, kur mēs dzīvojam.

Mājas ir vieta, kur es varu atpūsties no ikdienas kņadas, tā ir vieta, par kuru iedomājoties sirdī ielīst siltā māju izjūta. Tā ir vieta, kur gribas atgriezties, šeit pulcējas mani mīlie cilvēki – mana ģimene.

Ģimene ir galvenie manas mājas iemītnieki. Es mīlu savu ģimeni un uzskatu, ka tieši šo cilvēku dēļ man mājas šķiet tik siltas. Tieši vecāki, brālis un māsa ir tie, kuru dēļ gribas atgriezties no visjaukākajiem ceļojumiem. Dzīvojot mājās, man ir radies tik spēcīgs pieradums, ka, nakšņojot citur, es ilgi nespēju iemigt un domāju par dzīvi.

Protams, dzīve uzliek arī dažādus noteikumus, pienākumus un atbildību, taču tajā pašā laikā arī disciplinē. Ja dzīvē nebūtu nekādu noteikumu un pienākumu, tad cilvēki būtu bezatbildīgi slīpkri. Arī būšana kādas mājas iedzīvotājiem uzliek savus pienākumus, liek būt atbildīgam par tiem, ar kuriem kopā tu dzīvo vienā mājā. Lai uzturētu māju nevainojamā kārtībā, nepieciešama liela pacietība. Mūsu mājās čaklā skudra ir mamma, kas padara lielāko daļu no mājas darbiem, arī mēs palīdzam. Savukārt tētis rūpējas par mājas apkārtni. Parasti mēs jo īpaši sarosāmies sestdienā. Katram no mums ir atslēga, tās glabāšana uzliek atbildību.

Manas mājas – tās ir mans fiziskais un morālais patvērums. Tieši te es varu patverties no ikdienas knadas, te dzīvo man mīļi cilvēki, kuri mani atbalsīs jebkurā dzīves situācijā.

2. Izvērtē Marijas domrakstu, atbildot uz jautājumiem!

Jautājumi	Jā/nē	Piezīmes
Vai ievadā ir sniepts priekšmeta vispārīgs apraksts?		
Vai iztirzājumā ir sniepts atsevišķu daļu apraksts?		
Vai nosauktas un raksturotas ārējās pazīmes (izskats)?		
Vai aprakstītas būtiskākās īpašības?		
Vai nobeigumā ir tēlojamā priekšmeta novērtējums?		
Vai teksts dalīts rindkopās?		
Vai rindkopas sākas ar atkāpi?		
Vai ir pāreja no rindkopas uz rindkopu?		
Vai ir izteikta personiskā attieksme, pausts pamatots vērtējums?		
Vai teksta galvenā doma izteikta skaidri un saprotami?		
Vai ievērots atbilstošs valodas stils?		

- 3. Pasvītro tekstā valodas negludumus, ko pamanīji! Uzraksti savus labojumus! Pārrunājiet tos klasē!**

- 4. Par ko būtu slavējams šis domraksts? Kas autorei būtu jāievēro turpmāk? Pamato savu viedokli!**

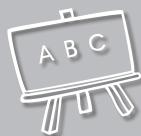
29. uzdevums.

- 1. Strādājiet pāri! Izveidojiet domu karti par tematu „Mana skolas apkārtne”!**

- 2. Strādājiet trijās grupās! Iepazīstieties ar savas grupas pāru izveido-tajām domu kartēm!**
- 3. Uzrakstiet plānu par tematu „Manas skolas apkārtne”! Izlozējiet, kuru plāna veidu – vienkāršo, izvērsto vai trīsdaļīgo plānu – jūsu grupa rakstīs!**

Pirms rakstīt plānu, jāpārdomā, ko vēlies pateikt, un rakstāmais teksts domās jāsadala daļās. Tad domājamā teksta daļām jāuzraksta virsraksti – plāna punkti. Plāna punktu formulējumiem jābūt saturīgiem, pēc iespējas lakoviskiem, tajos jāatspoguļo teksta saturs. Plāna punktus nav vēlams formulēt stāstijuma teikumos ar teikuma priekšmetu un izteicēju, saliktos teikumos, teikumos ar divdabja teicieniem vai saikļiem teikuma sākumā. Plāna punkti secīgi jāsakārto.

- 4. Iepazīstiniet ar paveikto pārējās grupas!**
- 5. Pēc izveidotā plāna uzraksti aprakstu par tematu „Manas skolas apkārtne”!**

6. Izvērtē savu domrakstu! Vari izmantot tos pašus jautājumus, pēc kuriem vērtēji domrakstu 28. uzdevumā.

30. uzdevums.

1. Strādājiet pāri! Lasiет domrakstu tematu pārus! Pārrunājiet, ar ko tie atšķiras!

1. Bērzs. Bērzs rudenī.
2. Lietus. Pavasara lietutinš.
3. Kartupeļi. Kūpošie kartupeļi.
4. Velosipēds. Mans lieliskais velosipēds!

2. Izvēlieties vienu no tematu pāriem! Vienojieties par to, kurš no jums rakstīs lietišķo aprakstu un kurš – māksliniecisko aprakstu!

3. Uzraksti sava temata izvērsto plānu!

4. Uzraksti sava temata aprakstu!

31. uzdevums.

1. Strādājiet četrās grupās! Apspriediet, ko un kā jūs rakstītu par savu klases telpu

- 1) saviem vecākiem, kas vēl nav redzējuši šo telpu;
- 2) kādā pusaudžu preses izdevumā, lai piedalītos konkursā par sav-dabīgāko klases telpas aprakstu;
- 3) vēstures grāmatā;
- 4) draugam, kas mācās citā skolā!

2. Uzrakstiet apraksta tekstu par savā grupā apspriesto tematu!

3. Nolasiet savu darbu pārējām grupām!

4. Secini, kā mērķauditorijas maiņa ietekmē apraksta saturu! Pamato savu viedokli!

Stāstījums vecākiem

Apraksts pusaudžu preses izdevumā

Apraksts vēstures grāmatā

Stāstījums draugam no citas skolas

32. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

skuķe (sarunvalodā) –

meitene

vājprātīgi augstas kurpes – kurpes ar ļoti

augstiem papēžiem
čirka (sarunvalodā) –

jaunāka vecuma meitene

atšūt (slengisms) – atteikt

zīmīgi nosvilpāmies un nokliedzāmies: „I'm a Barbie girl.” Viņas mūs apveltija ar tādiem vārdiem kā „idioti”, „stulbeņi” un vēl pāris angļiskām „laipnībām”. Mierīga, jauka saruna skolasbiedru starpā. Nekas īpašs.

bijīgi – ar cieņu, apbrīnu

bikls – nedrošs, kautrīgs

mūsains – vasarraibumains

burzīt – ar pirkstiem

spaidīt, locīt, berzt

rotāties – *šeit:* izcelties

un samulsusi, rokas, kurās gaišmatainais, mūsainas skuķēns burzīja palielu somu, viegli trīcēja, bet viņas vaigos rotājās košs sārtums.

(Daina Ozoliņa. „Atmaskot direktori”)

2. teksts

Meitene darīja, kā vēlēts, un gandrīz vai bijīgi ienāca dārza. Īsi, pelnu pelēki, vasaras saulē izbalējuši mati, kurus saturēja vairākas krāsainas sprādzītes, džinsa bikses, krekliņš ar krāsainu, spožām pērlītēm izšūtu taurenīti un silta jaciņa ar kapuci – vēlinajai viešņai varēja dot gadus divpadsmit, trīspadsmit. Ko tāds bērns vēlā rudens pēcpusdienā viens meklēja svešā mājā? [...] Meitene izskatījās tik bikla

klamsts (sarunvalodā) – smagnējs, neveikls cilvēks

(Inguna Bauere. „Kļūdas labojums”)

3. teksts

Otrā rītā kā pirmo pie sevis kabinetā pasaucu Juri, liela auguma klamstu, kurš kopš pirmās skolas dienas staigāja vienā un tai pašā apģērbā – caurās džinsa biksēs un melnsarkani svītrainā džemperī ar augstu apkaklīti. .. jaunieši

jau mēdza būt neizprotami, kad runa ir par viņu ārējo izskatu un apģērbu. Varbūt Jurim tāds stils? [...] Bet visā visumā Juris man patika. Izjūtu vājību pret cilvēkiem, kuri prot labi dejot. Lai arī ikdienā puisis mazliet atgādināja labsirdīgu lempī, svētku reizēs nevarēju vien nopriecāties par viņu kā staltu tautasdeju dancotāju.

(*Inguna Bauere, Laimdota Bauere.
„Kurš viņus saprātīs”*)

lempis (nievājošā nozīmē) – neveikls, tūlīgs cilvēks
dancotājs (sarunvalodā) – dejotājs

2. Izvēlies tekstu, ko analizēsi! Atbildi uz šiem jautājumiem!

Kuras personas darbojas? _____

Kā jūs domājat – kurš ir stāstītājs? Kas par to liecina? _____

Kāda ir stāstītāja attieksme pret tekstā tēlotajām personām? Kas par to liecina? _____

3. Iztēlojies dzīvi tekstā minētās personas portretu! Papildini to ar pie-mēriem no teksta!

Vizuālais tēls	
Seja	
Gaita	
Apģērbs	
Citas pazīmes	

4. Ko portrets atklāj par tēloto personu? Kādu priekšstatu tas rada?

5. Sadarbībā ar klasesbiedriem aizpildi tabulu!

	1. teksts	2. teksts	3. teksts
Temats			
Galvenā doma			
Autora nolūks			
Teksta veids			
Kas neparasts valodas lietojumā?			

33. uzdevums.

- 1. Lasi ierakstu meitenes dienasgrāmatā! Pievērs uzmanību tam, kā dienasgrāmatas autore atklāj savas domas un priekšstatu par klasesbiedrenēm, izmantojot salīdzinājumus!**

savildzis – mitrs, slapjš
stulbs – mulķīgs

Alma ir rudens. Kā smaržīga, rīta miglas savilgusi krāsainu lapu kaudze (stulbs salīdzinājums, bet ko lai daru, ka nemāku rakstīt?!). Nē, Alma ir kā sulta, dzeltena kļavas lapa. Cerams, ka tāda, kas nevienam neko neizpauž. Tikai zaļo un nodzeltē. [...] Ārpus skolas Alma ir pavisam citāda. Brīva, droša, netēlo apzinīgo. Kad paliek pie manis pa nakti, mēs stāstām viena otrai

savus dzīves sapņus. Alma grib būt slavena, lai varētu redzēt pasauli. Un iemīlēties estrādes zvaigznē. Man nav tik skaidru plānu, es vēl neesmu izdibinājusi, kas esmu.

Kongo bende ir profesore. Drausmīgi gudra. Tas, drošvien, pateicoties pierei, kas viņai gadījusies augsta un atliekta apaļa kā mizots kālis. .. es mīlu viņas imperator-pingvīna cienīgumu, jo manī no tā nav ne spalviņas.

Visjaukākais smaids klasē ir Ogitai. Viņa ir līdzīga tikko dzimušai žirafei un dzīvi īem apskaužami vienkārši. Tāpat kā matemātiku, ko – viens, divi – izcep priekš pārējiem durakiem.

Eva ir kā balts, mīksts mākonītis. Un kaut kas no aitas. Viņas smiekli ir līdzīgi kanārijputniņu spalgajai tarkšķināšanai. Un tos viņa dāvā bagātīgi, jokaini klijriģi mutei aizliekot priekšā plaukstu un atliecot mazo pirkstiņu. Tā kā Sīpolnieks, no viņu ģimenes aizgājušais papucītis, ir dakteris, sporta dakteris, Eva allaž ir nosauļojusies. Sīpolnieks ziemā viņu izņem no skolas un ved uz Kaukāzu slēpot. Dienās viņa noteikti izaugs kā ēdelveiss. Un par viņu dziedās.

Kura būs mana draudzene uz mūžu?

(Gundega Repše. „Alvas kliedziens”)

2. Izraksti tabulā salīdzinājumus! Secini, ko tie atklāj par raksturojamo personu!

Vārds vai iesauka	Salīdzinājums	Ko par raksturojamo personu atklāj izmantotais salīdzinājums?
Alma	<p>Paraugs. <i>Kā smaržīga, rīta miglas savilgusi krāsainu lapu kaudze Kā silta, dzeltena kļavas lapa</i></p>	
Kongo bende		

Ogita		
Eva		

3. Kurš valodas stils lietots tekstā? Kas par to liecina?

4. Ko, tavuprāt, valodas lietojums atklāj par ieraksta autori, stāstītāju? Pamato savu viedokli!

5. Kas nepieciešams lasītājam, lai pilnībā izprastu šo tekstu? Pamato savu viedokli!

34. uzdevums.

1. Uzraksti kāda populāra cilvēka (kinozvaigznes, estrādes dziedātāja, sportista u. tml.) portretu, neminot vārdu! Centies izmantot salīdzinājumus, kas atklāj izvēlētās personas rakstura iezīmes! Aprakstā neizmanto aizskarošus vārdus!

2. Nolasi aprakstu pārējiem klassesbiedriem, neatklājot tēlotās personas vārdu!
3. Miniet, par kuru personu katrs autors ir rakstījis! Seciniet, kurš apraksts visprecīzāk atklāj tēloto personu!

35. uzdevums.

1. Izveidojiet četras grupas un iejūties vēsturnieku, ģeogrāfu, dabas pētnieku vai literātu lomā!

2. Sagatavojet savas skolas apkārtnes aprakstu:

- 1) vēsturnieki – par skolas apkārtnes izveidošanas vēsturi;
- 2) ģeogrāfi – par skolas ģeogrāfisko novietojumu;
- 3) dabas pētnieki – par dabas objektiem skolas apkārtnē;
- 4) literāti – tēlainu skolas apkārtnes aprakstu dažādos gadalaikos.

3. Vienojieties par darba uzdevumiem, termiņu un prezentācijas laiku!

36. uzdevums.

1. Lasi 7. klases skolnieka ceļojuma aprakstu!

Tas viss sākās tā. Kādu dienu mazs zēns Ģirts gāja uz skolu, un viņam no somas izslīdēja Otiņa un Pildspalva. Jautrās draudzenes zemē nogulēja stundas četras ar cerību, ka viņas kāds ieraudzīs un pacels. Otiņa izdomāja, ka ir bezjēdzīgi gulēt zemē. Vajadzētu apjaust, kur viņas atrodas. „Skola tā noteikti nav!” piebilda Pildspalva.

Izrādījās, ka ceļotājas atrodas Saules ielā Madonā. Uzņēmīgā Otiņa bija izdomājusi apskatīt pilsētu. Tā abas no Saules ielas devās uz blakus esošo autoostu. Tur viņas ieraudzīja kaut ko neparastu. Tas bija zvirbulis. Abām zinātkārajām būtnēm tas šķita savāds radījums. Kamēr zvirbulis sabozies tupēja pie peļķes, viņas uzrausās čivinātājam mugurā. Putnēns pacēlās spārnos, un draudzenes kopā ar viņu aizlidoja līdz karjera ūdenskrātuvei. Tur viņām izdevās ieklūt kādā lielā mašīnā, un, lūk, – Krustakalna rezervāts. Tālāk ceļš veda uz Madonas lielāko upi Aivieksti. Draudzenītes devās pret upes straumi, pagriezās pa labi un nonāca Mētrienas pagasta Teiču rezervātā. Pa Murmastienes un Barkavas pagasta robežu nokļuva pie Lubāna – viena no lielākajiem ezeriem Latvijā. Puse ezera ir Madonas novadā, otra puse – Rēzeknes novadā. Šķērsojot Ošupes, Indrānu, Sarkaņu pagastu, ceļotājas nonāca

rezervāts – aizsargāta teritorija, kurā tiek saglabāta dabas ainava, reti augi vai dzīvnieki

Cesvainē, kur sajūsminājās par skaisto Cesvaines pili. Dzirdēja gida stāstījumu par to, ka te reiz bijusi skola, bet izcēlies ugunsgrēks, un tagad cesvainiešu bērniem ir jauna skola. Otiņa un Pildspalva

saime – ģimene, cilvēki, kurus saista radniecība,

vai laukstrādnieku kopums

rija – ēka labības

žāvēšanai un kulšanai

velniņi – *seit:* tēli

R. Blaumaņa literārajā pasakā „Velniņi”

pat tika līdz Ērgļiem, iegriezās kapsētā, redzēja Rūdolfa Blaumaņa atdusas vietu. Brīnumainā kārtā nokļuva arī Brakos, R. Blaumaņa muzejā, pasēdēja **saimes** istabā, **rijā** gribēja satikt **velniņus**, bet tie nez kur bija pazuduši. No turienes celš veda garām Kāla ezeram; re, ceļa rādītājs uz Bērzauni, un drīz vien pamanāms Latvijas vislielākais kalns – Gaiziņš. „Skaista gan ir zeme, kurā mēs dzīvojam!” vērojot apkārtni no kalna, priecājās Otiņa un Pildspalva. Abas nosprieda, ka pēc atgriešanās viena mēģinās redzēto attēlot krāsās, bet otra – vārdos.

Celš uz mājām vienmēr ir īsāks. Lūk, arī Madona. Cik jauks bija ceļojums! Interesanti, vai tikai Madonā ir tik daudz ko redzēt?

(Pēc Igo Švēdera. „Otiņas un pildspalvas ceļojums Madonas rajonā”)

2. Kāds ir teksta autora nolūks?

3. Secini, vai autoram ir izdevies īstenot savu nolūku! Pamato atbildi!

4. Uzraksti šī ceļojuma apraksta trīsdaļīgo plānu! Iztirzājumu centies rakstīt ar apakšpunktiem!

Ievads. _____

Iztirzājums. _____

Nobeigums. _____

5. Ko tu atbildētu uz jautājumu ceļojuma apraksta beigās?

**6. Iejūties gida lomā! Uzraksti īsu aprakstu par trim vietām tavā pilsētā vai novadā, kuras būtu jāapmeklē pilsētas vai novada viesiem!
Pamato savu izvēli!**

37. uzdevums.

1. Lasi tematu sarakstu! Izvēlies vienu no tiem un uzraksti aprakstu!

1. Mana skola.
2. Mani draugi.
3. Mans cilvēks.
4. Mana ikdiena.
5. Mana ģimene.
6. Mans skolotājs.
7. Mani kaimiņi.
8. Ceļojums pa Latvijas karti.
9. Neklāties ceļojums uz... (kādu no valstīm, kur visvairāk vēlētos noklūt).
10. Kad zeme mostas.
11. Vasaras skaņās ieklausoties.
12. Rudens lapkriša ritmi.
13. Ziemas ainas.
14. Man tuva cilvēka portrets.
15. Kāda dzejnieka vai rakstnieka, vai kultūras darbinieka, vai mūziķa portrets (pēc attēla).

2. Izvēlies tematu, kas tev šķiet visinteresantākais! Uzraksti aprakstu par to!

Pārspriedums

38. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

samilzums – šeit:

problēmas, konflikta
saasināšanās

ļaunība – ļauns vārds,
ļaunums

ņemt virsroku – pārspēt

iekarsība – dusmas

Dzejas dienu laikā viesojos kādā lauku skolā, dāvināju pusaudžiem grāmatas. Nepievērsu uzmanību katram jaunā cilvēka dažādās intonācijās teiktajam „paldies”, „pateicos”. Tas šķita pašsaprotami. Tālab kāda cita tikšanās ar pieaugušo auditoriju jau pēc gadiem, kad arī dāvināju grāmatas, piepeši šķita auksta un tukša. Neskanēja „paldies”. Vai pieaugušie kautrējas? Ir aizmirsuši skolas laikā iemācīto burvju vārdiņu? Tad aizdomājos, cik bieži pati ikdienā saku vārdu „paldies”.

Vai es spēju būt par visu pateicīga? Nevis īpašos gadījumos, bet saņemot pirkumu, vēstuli, labrītu? Ir skaisti teikt paldies savai ģimenei, kas dāvina mieru, vecmāmiņai, kura nelaikā piezvanījusi pa telefonu.

Mēs mācāmies būt labvēlīgi. Viens vārds velk līdzī citus labus vārdus. Bet, ja esam aizmirsuši „paldies”, iespējams, nākamie vārdi skries no mutes bez apdoma. „Tu vepris, maita, čakārnis, besis, losis,” skan starpbrīdī, skan samilzuma brīdī. Tad sev jautāju, vai bija vērts mācīties runāt. Cik viegli nedomāt, bet splāaut laukā pirmos uz mēles gadījumos pārmetuma vārdus!

Paldies nāk no labu jūtu pilnas sirds, bet ļaunības ņem virsroku no emociju nesavalības. Kad iekarsībā pa vējam aizlaidies vairs neatsaucams vārds, ir tikai viens paņēmiens, kā izlabot: „Lūdzu, piedod!”

Dvēseles skola sākas ar „paldies”, nevis ar „patīk–nepatīk”. Vai dzīve ir tikai manas patikas apmierināšanas vieta? Ja dvēsele nav izglītota, tad diezin vai jelkad ar labu vārdu pieminēsim citu cilvēku panākumus. Starp klusēšanu un „stāvēt klusu” ir plata ieleja. Klausīšanās ir pirmsais solis. Nākamais solis ir dialogs. Dialogs ir darbietilpīgs, jo prasa pacietību, vieglāk ir debatēt, kad katrs izsaka savu viedokli un ne tikai negrib otru uzklausīt, bet pat cenšas piespiest domāt tā, kā pats domā.

Saknes, sākotne atrodas ģimenē. Un tieši tur mazulim iemāca izrunāt vārdu „paldies”. Paldies! Tas ir vārds, kas cēlies no diviem citiem – „Palīdzi, Dievs!”.

(Pēc Evas Mārtužas)

2. Analizē tekstu un pamato katru atbildi!

Nosaki teksta tematu! _____

Nosaki teksta galveno domu! _____

Izdomā piemērotu virsrakstu! _____

Nosaki teksta atbilstmi apraksta vai vēstījuma formai! _____

Secini, kāds ir teksta autores nolūks! _____

Secini, ar ko šis teksts atšķiras no vēstījuma un apraksta! _____

3. Atbildi uz tekstā uzdotajiem jautājumiem! Pamato savu atbildi!

1. Vai pieaugušie kautrējas? Ir aizmirsuši skolas laikā iemācīto burvju vārdiņu?

2. Vai es spēju būt par visu pateicīga (pateicīgs)?

3. Vai dzīve ir tikai manas patikas apmierināšanas vieta?

4. Uzraksti teksta trīsdaļīgo plānu!

Ievads. _____

Iztirzājums.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Nobeigums. _____

5. Kuri jautājumi teksta analīzē tev radīja grūtības? Pārrunājet tos klasē kopā ar skolotāju!

39. uzdevums.

1. Lasi sakāmvārdus un atziņas!

- Kas dienā labu darījis, tam prieks ir sirdī vakarā.
- Lēnāk brauksi, tālāk tiksi.
- Ābols nekrīt tālu no ābeles.
- Labas dienas raksti akmenī, sliktas – smiltīs, tad tev vienmēr labi ies.
- Kas otram bedri rok, pats tajā iekrīt.
- Ne viss ir zelts, kas spīd.
- Kas pateikt var, ko par laimi sauc, tam viņa vēl nav dzimus.

(Rūdolfs Blaumanis)

- Mēs dzīvojam īsti tik daudz, cik satiekamies ar sevi, savu darbu un saviem mīliem.

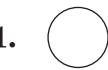
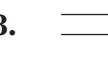
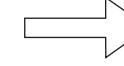
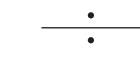
(Rainis)

- Mīlēt grāmatu – tas ir meklēt sabiedrotos. Un nevar prasīt, lai es draudzētos ar visiem uzreiz.

(Imants Ziedonis)

2. Izvēlies vienu no sakāmvārdiem vai atziņām! Uzraksti savas pārdomas par to!

3. Apskati figūru rindas!

1.
2.
3.
4.

4. Izvēlies vienu no figūru rindām! Uzraksti savas asociācijas par šīm figūrām!

5. Lasi vārdu rindas un mēģini atrast sakarības starp katras rindas vārdiem! Izvēlies vienu rindu, uzraksti izdomāto, pasvītro piedāvātos vārdus!

- 1) debess, avīze, māsa, zelts
- 2) kurpe, jumts, pele, datne
- 3) brilles, pīrsings, SMS, valoda
- 4) rallijs, zīmulis, zibatmiņa, zibens

6. Izvēlies vienu no vārdu rindām! Uzraksti, kādas sakarības saskatīji starp šīs rindas vārdiem!

40. uzdevums.

1. Lasi domrakstu tematus! Pasvītro katrā galveno vārdu!

1. Vasara mežā.
2. Es dzīvoju starp cilvēkiem.
3. Atkal skolā!
4. Uz mežu ogās.
5. Skaistākie vasaras briži.
6. Manas vasaras krāsas.
7. Ak, šī vasara!
8. Vasara laukos.
9. Mans skolas sols vēsta...
10. Vasara ar dejām un dziesmām.
11. Es skatos pagātnē.
12. Mani pienākumi un tiesības skolā.
13. Ar makšķeri.
14. Es šajā pasaulē.
15. Es mācos no citiem.
16. Es ieskatos sevī.
17. Mani skolas gadi.
18. Vasaras lappuses pāršķirstot.

2. Salīdzini domrakstu tematus! Sagrupē tos trijās grupās atbilstoši domraksta tematikai!

Šos tematus vieno	Šos tematus vieno	Šos tematus vieno
_____	_____	_____
1.	1.	1.

41. uzdevums.

1. Lasi divu domrakstu plānus!

Mana dzimtene Latvija.

Ievads. Latvija – vienīgā pasaule.

Iztirzājums.

1. Īss ieskats Latvijas pirmsākumos.
2. Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis.
3. Ievērojamākie objekti Latvijā.
4. Skaista ir mana dzimtene Latvija.
5. Jāpārvar ekonomiskā krīze!

Nobeigums. Laimīgu nākotni Latvijai.

Nakts Ekonomikas kabinetā.

Ievads. Mazliet par mācību priekšmetiem.

Iztirzājums.

1. Satiekas Matemātika ar Ekonomiku.
2. Tiem pievienojas Latviešu valoda.
3. Nekaunīgā atraidīšana.

Nobeigums. Zaudētie draugi.

2. Vērtē abus plānus, atbildot uz šādiem jautājumiem:

- 1) vai ievada formulējumā ir izteikts apgalvojums par tematu;
- 2) vai iztirzājumā dots apgalvojuma (problēmas) pierādījums;
- 3) vai nobeigumā izteikts secinājums vai pausts emocionāls noskaņojums? Pamato savu atbildi!

3. Labo plānos pieļautās klūdas! Ja nepieciešams, lūdz palīdzību skolotājam!

42. uzdevums.

1. Lasi un vērtē domraksta plānu!

Mana grāmata.

Ievads. Kristīnes Ulbergas-Rubīnes grāmatas.

Iztirzājums.

1. Grāmatas „Virtuālais eņģelis” saturs.
2. Alises raksturojums.
3. Alises un klases biedru attiecības.
4. Alises un ģimenes locekļu attiecības.

Nobeigums. Manas domas par grāmatu.

2. Uzraksti savas piezīmes par pamanītajām klūdām! Pievērs uzmanību tematam!

3. Uzraksti savu plāna variantu!

Mana grāmata.

Ievads. _____

Iztirzājums.

1. _____

2. _____

3. _____

Nobeigums. _____

42. uzdevums.

1. Lasi domrakstu tematus un to ievadteikumus!

Nr. p. k.	Domraksta temats	Domraksta ievadteikumi
1.	Mana prieka avoti.	Prieks... Par ko es priecājos? Kas manī izraisa prieku?
2.	Labs vārds.	Tu pateici vārdu, es noskumu, es pasmaidīju. Kāds bija šis vārds?
3.	Es skatos spogulī.	Lūk, te nu es esmu.

2. Uzraksti ievada formulējumu katra domraksta plānam!

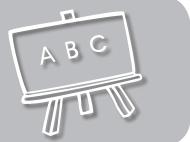
1. _____

2. _____

3. _____

3. Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti domraksta ievadu!

Svarīgi ir precīzi un veiksmīgi formulēt domraksta pirmo teikumu. Ievadā atspoguļo jautājumus, uz kuriem atbildes tiek meklētas domrakstā.

43. uzdevums.

1. Lasi domrakstu tematus!

1. Kas sunim asti cels, ja ne pats.
2. Kad makā neskan, tad gudribas trūkst.
3. Mana veiksmes formula.
4. Vai viegli būt skolēnam?
5. „Es esmu priecīgs. Tas nozīmē, ka mani kāds iespaido.”
(I. Ziedonis.)

2. Uzraksti idejas, ko tev raisa katrs temats!

Paraugs.

Kas sunim asti cels, ja ne pats.

1. *Cilvēkam pašam jāatklāj savas labās īpašības un spējas citiem.*
2. *Atklāt sevi nenozīmē lielīties.*
3. *Cilvēkam jāapzinās savas priekšrocības.*

Kad makā neskan, tad gudrības trūkst.

Mana veiksmes formula.

Vai viegli būt skolēnam?

„Es esmu priecīgs. Tas nozīmē, ka mani kāds iespaido.”

(I. Ziedonis.)

44. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

valdzināt – izraisīt patiku, interesi

dēka – starpgadījumiem vai dīvainiem notikumiem bagāts piedzīvojums

griba – mērķtiecīga, apzināta darbība, lai pārvarētu kādas grūtības

No laika gala viņu valdzināja nevis Vasko da Gamas, Marko Polo un Kristofora Kolumba dēkas, bet gan tas, ar kādām ceļotāju rakstura īpašībām tās tika paveiktas. Viņš apbrīnoja vīrus ar stipru gribu: Jūliju Cēzaru, Maķedonijas Aleksandru, Napoleonu. Askoldam ausīs skanēja Kolumba marša teksts:

„Man ir griba, un, ja es gribu, es visu varu, es varu būt patiess pret sevi un iet savu ceļu, kas ir lielākā drossirdiba.”

Pašreiz jauneklis daudz domāja par to, vai viņš, Askolds Kalnamala, ir sava ceļa gājējs. Viņš jau pirms kāda gada

krusītēva iedāvinātā piezīmju grāmatiņā, tumši zaļā, sāka atzīmēt savas labās un ļaunās īpašības, savus plussus un mīnusus, līdz izveidojās „Gimnāzista Askolda Kalnamalas „+” un „-” **reģistrs**”.

Reģistra pirmajās trīs vietās bija tādas īpašības kā drossirdība, izturība un pacietība. Nojauzdamas tuvojamies briesmas, viņš piespieda sevi pazemīgi, maigi tām uzsmaidīt, bet neizvairīties no tām, un, **raugi**, briesmas it kā atkāpās viņa priekšā.

Viņš, pirmkārt, nēma vērā, ka ar izturību ne vien atsevišķu cilvēku, bet arī tautas dzīvē un cilvēces vēsturē gūtas lielākās uzvaras un, otrkārt, ar pacietību ne tikai vergi kļuvuši par **brīvlaistajiem**, bet sasniegti arī gandrīz visi zinātniskie pamatatkālajumi. Visas mīnusu īpašības – neattapība, piekāpība, neizveicība, paviršība, lēttīcība un lēnprātība –, savirknētas kā mīksti **pūpēži** uz koši sarkana pavediena, bija raksturīgas nevarīgam, sīkam, pelēkam cilvēkam, tādēļ tās Askolds ienīda un nycināja, un viņš centās nesalūzt, sastopoties ar tām.

Tāds, lūk, viņš bija, bet viņam šķita, ka jau šo mīnusu atzišana ir solis uz labošanos, kaut arī no šī reģistra izrietēja smags gala slēdziens, proti, drossirdība bija varena īpašība, tomēr neaizstāja gribas trūkumu.

(Pēc Erika Ādamsona romāna „Sava ceļa gājējs”)

2. Analizē tekstu!

Par ko vēsta teksts? _____

Nosaki teksta tematu! Pamato savu viedokli! _____

Nosaki teksta galveno domu! Pamato savu viedokli! _____

Secini, kāds ir teksta autora nolūks! _____

Kuram teksta veidam atbilst teksts? Pamato savu viedokli! _____

Kurš valodas stilis izmantots? Kāpēc izvēlēts tieši šis stilis? _____

reģistrs – saraksts

raugi – izsauksmes vārds, ko lieto, lai kaut kam pievērstu uzmanību

brīvlaistais – persona, kas oficiāli atbrīvota no verdzības

savirknēt – sakārtot virknē, rindā

pūpēdis – sēne ar apaļu cepuri; ja saspiež vecu sēni, tās sporas izklīst kā putekļi

proti – partikula, ko lieto, lai norādītu uz paskaidrojumu

3. Pasvītro tekstā divas atziņas, kas tevi rosina uz pārdomām!

4. Uzraksti savas pārdomas, iesaistot tajās šīs atziņas!

1. _____

2. _____

5. Noskaidro, kas ir šie cilvēki un ko viņi paveikuši!

Vasko da Gama _____

Marko Polo _____

Kristofors Kolumbs _____

Jūlijs Cēzars _____

Maķedonijas Aleksandrs _____

Napoleons _____

6. Ar kādu nolūku, tavuprāt, rakstnieks savā tekstā minējis šīs personas?

**7. Pārlasi vēlreiz tekstu, pievēršot uzmanību tajā notēlotajai personai!
Ieraksti tabulā, ko par viņu uzzināji!**

Vārds, uzvārds	
Intereses	
Rakstura īpašības	
Cita informācija	

8. Uzraksti savu viedokli par teksta varoni!

45. uzdevums.

- 1. Strādājiet pāri! Izveidojet domu karti „Pārsprieduma veidošana”!**
- 2. Veidojot karti, sakārtojiet darba posmus un papildiniet tos ar saviem!**

Darba posmi: domu kartes veidošana par tematu; plāna rakstīšana; citātu, faktu vākšana; apgalvojumu (problēmu) izvirzīšana; melnraksta rakstīšana; labošana, pārrakstīšana.

Lai uzrakstītu pārspriedumu, jāizvirza tajā risināmā problēma un jāatlāj apgalvojumi, kas pierāda šo problēmu. Savas atziņas ir jāpamato ar argumentiem un faktiem, salīdzinot savus uzskatus ar citiem. Pārspriedumā ir svarīgi atbildēt uz jautājumu *kāpēc?*, izteikt savu vērtējumu un secinājumus par risināmo problēmu.

- 3. Pārdomā, ko tu rakstītu domrakstā par tematu „Manu plusu un minusu reģistrs”!**

Uzraksti apgalvojumus par šo tematu!

1. _____

2. _____

3. _____

Uzraksti domraksta plānu!

Ievads. _____

Iztirzājums.

1. _____

2. _____

3. _____

Nobeigums. _____

Uzraksti svarīgāko, ko vēlies pateikt katrā plāna punktā!

1. _____

2. _____

3. _____

Uzraksti faktus vai citātus, ko var izmantot, lai pierādītu savus apgalvojumus!

4. Uzraksti domrakstu „Manu plusu un mīnusu reģistrs”! Izmanto sagatavoto materiālu!

46. uzdevums.

1. Lasi kāda 7. klases skolēna pārsfriedumu par tematu „Spilgtākie tēli R. Blaumaņa novelē „Nāves ēnā”!

Plāns.

Ievads.

Grīntāls, Birkenbaums, Kārlēns – spilgtākie un man tuvākie tēli.

Iztirzājums.

1. Grīntāls – nelaimīgo zvejnieku pulciņa galva:

- a) Grīntāla portrets;
- b) rakstura īpašības;
- c) rūpes par zvejniekiem, organizatora un vadītāja spēju izpausme.

2. Birkenbaums – pretrunīgais „raibās dzīves” pārstāvis:

- a) fiziskā izturība;
- b) biedriskā izturēšanās pret Kārlēnu;
- c) neizdzīvotās dzīves alkas.

3. Kārlēns – jaunākais zvejnieks:

- a) ziņa par nelaimi;
- b) draugos ar Birkenbaumu.

Nobeigums. Spilgtāko tēlu ietekme manas personības izaugsmē.

Ar lielu interesi izlasīju Rūdolfa Blaumaņa noveli „Nāves ēnā”, kas uzrakstīta deviņpadsmitā gadsimta pēdējā gadā – 1899. Autors notēlo dažādu cilvēku raksturus un pārdzīvojumus, kas nelaimē atklājas dziļāk nekā parastos ikdienas apstākļos. Ar dziļu mīlestību R. Blaumanis izveidojis Grīntāla, Birkenbauma un Kārlēna tēlus, tie arī man ir visuvākie.

Grīntāls ir nāvē nolemto zvejnieku pulciņa galva. Autors to bagātīgi, emocionāli notēlo, teikdams: „Lielais, skaistais Grīntāls.”

Mēs iepazīstam zvejnieka izturēšanos: „Grīntāls pārvaldija ar savu balsi un drošo izturēšanos savu pulciņu. [...] Viņš izturējās droši un bezbēdīgi, un visu skati bij vērsti uz viņa lūpām.” Grīntāls runā tik pārliecinotā balsī, it kā viņš atrastos uz kuģa un būtu tā kapteinis: „... tāda drusku pabailīga pabraukšanās vien būs.”

Grīntāls rūpējas par zvejniekiem, vispirms liek salasīt zivis, kas izkaisījušās. Taupīgi atskaita katrai dienai savu devu un to vārīšanai atvēl savu ādas cepuri. Liek sacirst vienas ragavas malkā un sasmalcināt ledu. Tā kā izmisušos cilvēkus vajag nodarbināt, viņš nosaka, ka ik pa diviem gaisā jātur kārts ar sarkanu kreklu. Noveles beigās es lasu, ka Grīntāls organizē lozēšanu, kuriem sēsties laivā. Grīntāls ir ne vien attīstīta prāta un stipras gribas, bet arī bagātu, cildenu jūtu cilvēks.

Otrs zīmīgais tēls novelē ir Birkenbaums. R. Blaumanis plaši apraksta pārdzīvojumus, ko izjūt Birkenbaums. Viņš ir stiprs puisis

un vieglāk par citiem pārvar fiziskās grūtības. Tekstā lasu: „Birkenbaums zvejnieku starpā bij pazīstams kā liels stiprinieks un mūžīgs kauslis. [...] Sārts un ar visai dzīvām acīm viņš skatījās savos likteņa biedros.”

Viņš saprot, cik grūti Kārlēnam paciest aukstumu un izsalkumu, un biedriski rūpejās par to. Birkenbaums dod Kārlēnam „brandviņu” dzert. Kad Kārlēnam ir ļoti slikti, Birkenbaums iegriež sev kreisajā rokā un dot dzert savas asinīs.

Uz Kārlēna jautājumu „Saki, kā tev visvairāk būtu žēl, ja nu mēs vairs netiku malā”, Birkenbaums atbild: „Kā? Visas dzīves man būtu žēl.” Birkenbaums, kuram nāves nojausmā visvairāk ir žēl paša neizdzīvotās dzīves, tomēr neatsakās no savas vietas laivā par labu Kārlēnam.

Sevišķi tuvs man ir Kārlēna tēls. Viņš ir tikai trīs gadus vecāks par mani, bet jau kalpo pie Zalgas. Kārlēns attieksmē pret citiem ir pašaizliedzīgs, sirsnīgs, biedrisks. R. Blaumanis to tieši nepasaka, bet, kad Kārlēns ierauga atlūzušo ledus gabalu, viņš vēl varētu izglābties, taču zēna pirmā doma ir brīdināt citus, manuprāt, viņš ir savaldīgs puika, nelec laivā, bet „kā sasalis zēns stāvēja un skatījās laivā”. Kārlēna rīcība man liek pārdomāt, vai viņš nevarēja aizpeldēt līdz krastam un brīdināt zvejnieku piederīgos.

Kārlēns izvēlas sev par draugu, kā pats saka, stiprāko puisi Birkenbaumu. Vai šādā nelaimē var ar spēku palīdzēt? Es domāju, ka ne. Kārlēnam vēl nav dzīves pieredzes, bet tas ir saprotami, jo viņam ir tikai sešpadsmiņ gadu.

Iepazinos ar trim spilgtiem noveles tēliem. Grīntāls mani māca būt cilvēciskam, rūpēties arī par citiem cilvēkiem. Būt savaldigam visās dzīves situācijās, dzīvot ar prātu. Kārlēna rīcība man pierāda, ka dzīves gudrība nāk ar gadiem.

brandviņš (barbarisms) – degvīns

2. Izvērtē domrakstu!

Jautājumi par domrakstu	Jā/nē	Pamatojums
Vai ievadteikums pievērš lasītāja uzmanību?		
Vai ievadā izteikts apgalvojums par tematu (izvirzīta problēma, jautājums, kas tiks risināts domrakstā)?		
Vai ir pāreja uz iztirzājumu?		
Vai iztirzājuma daļās pierādīti ievadā izteiktie apgalvojumi?		

Vai iztirzājuma punktos ir pāreja no daļas uz daļu?		
Vai izmantoti fakti, citāti, sava pierede appgalvojumu pierādīšanai?		
Vai nobeigumā ir atbilde uz ievadā izvirzīto jautājumu?		
Vai teksts dalīts rindkopās?		
Vai rindkopas sākas ar atkāpi?		
Vai ir izteikta personiskā attieksme, dots pamatots vērtējums?		
Vai teksta galvenā doma izteikta skaidri un saprotami?		
Vai ievērots atbilstošs valodas stils?		
Vai ir skaidrs rakstītāja nolūks?		
Vai atklājas plašs rakstītāja redzes-loks?		

3. Uzraksti recenziju par domrakstu pēc šā plāna!

1. Domraksta atbilstība tematam.
2. Domraksta atbilstība teksta veidam.
3. Valodas stila atbilstība.
4. Autora radošās veiksmes un neveiksmes.
5. Saistošais
 - a) domraksta saturā;
 - b) domraksta formā.

Recenzija ir rakstveida vērtējums par kādu literāru darbu, teātra izrādi, koncertu vai filmu. Recenzijas saturs un forma ir atkarīgi no adresāta un mērķa.

Adresāts var būt klasesbiedrs, draugs, vecāki, skolotājs, daiļdarba autori u. c.

Mērķis – dalīties iespaidos par izlasīto, pastrīdēties par notikumu novērtējumu, varonu rīcību, izvirzīt problēmjautājumus, izteikt savu viedokli par redzēto, dzirdēto.

Iespējamā forma – klasesbiedra domraksta recenzija, raksts preses izdevumam, vēstule draugam, literārā darba autoram.

4. Pārrunājiet recenzijas klasē kopīgi ar skolotāju!

47. uzdevums.

1. Lasi kāda 7. klases skolēna recenziju!

morāle – pamācība
izrietēt – tikt izsecinātam
gārnis – stārkim līdzīgs putns
ačgārnis – forma no vārda ačgārns ‘sagrozīts otrādi’; vārdu spēle „gārnis – ačgārnis”
izloksne – tautas valodas paveids

Recenzija par Viķa grāmatu „Pakrastnieki”

Es recenzēšu Viķa (īstajā vārdā Viktors Kalniņš) grāmatu „Pakrastnieki”, ko izdevusi izdevniecība „Pētergailis” 2006. gadā. Tā ir veltijums Sant Ukam (Viķa meitai Santai), kas „pakrastē piedzīvoja savas neatkārtojamās bērnības pirmās piecas vasaras”.

Grāmata pieder pie prozas darbiem, autors nenorāda žanru. Pēc ārējās uzbūves tas varētu būt stāstu krājums, tomēr ir saskatāmas arī romāna raksturīgās iezīmes: visās epizodēs darbojas Čengurs, Sant Uks, Krokodillis un Leo-pops, un darbība notiek vienā vietā – Pakrastē.

„Pakraste ir aptuveni 1,5 kvadrātkilometrus plaša teritorija Latvijas ziemeļrietumos starp Burtniekezeru un Rīgas līci,” tā darbības vietu raksturo autors. Tomēr, lasot tālāk, kļūst skaidrs, ka īstenībā šādas vietas nav, to savā iztēlē radījis autors.

Grāmatas ievadā („Uzziņa”) uzzinām, ka „sakarā ar pasaules tuk-snešu kopplatības strauju palielināšanos vairākas dzīvnieku sugas jaunu dzīvesvietu meklējumos nokļūst tām netipiskā vidē”. Darbība ilgst vienu vasaru. Mūsdienās šī problēma ir aktuāla, jo pārmaiņas vidē izraisa cilvēka darbība.

Rakstnieks Viķs stāstu par pakrastniekiem izkārtojis 35 nodaļas. Katrā nodaļā ir pabeigts notikums ar savu morāli. Morāle netiek formu-lēta kā padoms, bet izriet no sižeta. Pirmajā nodaļā autors iepazīstina ar pakrasti un tās iemītniekiem, un šīs nodaļas nosaukums ir „Plunkš!”. Pelēcis izdzirdēja skaņu un, meklējot tās iemeslu, ieraudzīja Pekaini, kas centās pievilināt pircējus dažādiem dzērieniem – fantai, kokakolai u. c. Pelēcim gribējās padzerties, bet nebija ne santīma pie dvēseles.

Nākamā nodaļa „No mums baidās” piedāvā nelielu sarunu, kurā pie-dalās Sant Uks un rakstnieks. Sant Uku nodarbina doma, vai iepriekšē-jās nodaļas darbība notikusi īstenībā vai pasakā. Kad rakstnieks piedāvā pastāstīt, kas vēl notiek pakrastē, meitene ir neizpratnē, jo neko nevar redzēt. Rakstnieks atzīst, ka „notiek gan, tikai mēs neredzam, tāpēc mums šķiet, ka nekas nenotiek. No mums baidās, tāpēc tad, kad esam te, viņi noslēpjas.”

Tālāk tiek stāstīts par Gārni, ko apmāna iecerētais laupījums – Zivju Dzenītis. Ieraudzījis savu attēlu ūdenī, viņš sāk prātot, ka tas ir ačgār-nis, un nespēj atbildēt uz jautājumu, kurš ir kurš. Savukārt nodaļā „Cik pulkstenis?” darbojas Čengurs (tā ķenguru sauc saskaņā ar vietējās izloksnes īpatnībām) un Krokodils (vietējie viņu dēvē par Krokodilli). Kad Čengurs iebrien ūdenī, Krokodillis sagrābj viņa kāju. Lai atbrīvo-tos, Čengurs pajautā, cik pulkstenis. Lai atbildētu, Krokodilam ir jāat-ver mute.

Tā katrā nodaļā iepazīstam arvien jaunus Pakrastes iemītniekus, un drīz visi pakrastnieki ir jau zināmi. Viņi visi ir ļoti draudzīgi. To

apliecina nodaļa „Meža zemenīšu biezenis”, kurā Čengurs nakts vidū pacienā ar meža zemenīšu biezeni Ūpi, kam tas ļoti garšo. Šajās nodaļās sāk arī atklāties problēmas ar tuksnesi, un tās cenšas atrisināt visa Pakraste. Daudzi no varoņiem nespēj samierināties ar savu likteni, jo dzīve Pakrastē tomēr nav dzīve Dzimtenē. Tā spriež arī Čengurs:

„Domā, es no laba prāta te ierados? Domā, man negribētos tagad lēkāt un springot, kur es kādreiz dzimu un augu? Eh! Pakrastniekiem to nesaprast. Nesaprast, ko nozīmē tuksneša uzbrukums.”

Interesants notikums atklāts nodaļā „Vecmodīgais”. Čengurs mēģina smēķēt, nolauž pērnās niedres galu un aizdedzina, liek mutē un ievelk dūmu. Čengurs bija sācis smēķēt, neņemot vērā aizrādījumus. „Čenguram ne silts, ne auksts, ka dzīve tikai viena, ka veselība jāsaudzē.” Tādu smēķējošu un labpatikā īdošu viņu ierauga zaķis. Abu sarunā noskaidrojas, ka smēķēt jau sen nav moderni.

Pēdējā nodaļā „Kas ir vislabākais?” Sant Uks runā ar visiem pakrastniekiem un atvadās no viņiem un lasītājiem. Visā grāmatā visinteresantākais notikums ir tas, kā Čengurs izdomā televizoru. Viņam televizors ir koka rāmis, kura aizmugurē deg ugunkurs. Vēlāk arī citi pakrastnieki izgatavo televizorus un pat MTV. Viņi skatās seriālus tāpat kā cilvēki.

Autors ir izdomājis ļoti interesantus varoņu vārdus. Čengurs ir no tuksneša, viņš pēc rakstura ir ziņkārīgs. Krokodillis arī ir no tuksneša, viņš savukārt ir ļoti mierīgs. Sant Uks ir draudzīga meitene. Leopops ir ieradies no cituriennes. No sākuma viņam ir grūti, jo pakrastē nav ko ēst, bet vēlāk viņš pierod.

Autora valoda ir interesanta – senatnīga un mūsdienīga reizē:

- daudz jaundarinājumu: vēsīgi (vēsi), tukšnessis (jo tuksnessis ir tukss), satuksnešos;
- mūsdienu sarunvalodas vārdi: entās, ellīgi, vecīt, dīdeklis;
- svešvārdi: finišējusi, demokrātija, ultimāts;
- sinonīmi: piemēram, par ugunkuru autors saka: „Arī patlaban Čengurs nejutās īsti drošs, lai gan starp viņu un Krokodilli gailēja, kvēloja un karsa ugunkura ogles”;
- frazeoloģismi: ne silts, ne auksts, iet pie sirds;
- lietoti arī netulkoti svešvalodas vārdi, piemēram, Sikspārnis, uzzinājis, ka angļu valodā seši ir „six”, vaicā, vai viņa dzimtene ir Anglija;
- barbarismi: miskaste, bīdies tuvāk, iekadrēt, dimbā, moins, wow.

Man šīs darbs ļoti patika, jo tajā ir neparasti notikumi, neparasti vārdi. Visi notikumi man patika. Šī grāmata man deva iespēju pasmiesties, ar smaidu padomāt par cilvēku sabiedrībai raksturīgajiem tikumiem un netikumiem, iepazīt neparastus tēlus. Grāmatā autors spēlējas ar vārdiem, apspēlē sabiedrībā dzirdētus izteicienus, piemēram, pēc suņa, suņa laiks, alojies („Tu nealojies?” – „Neesmu lietojis.” – „Ko neesi lie-tojis?” – „Alu.” – „Beidz, es nopietni.”).

Es šo darbu ieteiktu izlasīt tiem, kam patīk smiekīgi piedzīvojumi.

springot – skraidīt

pēc suņa (sarunvalodas izteiciens) – saka par kaut ko nepatīkamu

suņa laiks – slikti laikapstākli

aloties – klūdīties

alus – alkoholisks dzēriens

Ir dažas domas, kuras izrakstīju, lasot grāmatu, jo tās vai nu rosināja aizdomāties, vai sakrita ar manām domām.

- „Katrā pasaules vietā valda savas ierašas. Tās nav izdomātas, bet izveidojušās noteiktos apstākļos un ir tādas, kas ļauj attiecīgajā vietā izdzīvot.”
- „Iekļaujoties pakraستnieku paražās, tu iegūsi viņu atbalstu. Nepiesauksim tik dižus vārdus kā draudzība, mīlestība, bet atbalstu viņi tev garantēs, un tu pats piedzīvos, cik daudz tas patiesībā nozīmē.”
- „Cilvēkam nekad nepietiek ar to, kas viņam ir, bet kārojas arvien vairāk un vairāk.”
- „Lietas būtība slēpjelas vērošanā.”
- „Kas draud, ja dzīvosiet, kēpas klēpī, spuras un spārnus uz vēderiem sakļāvuši...”

2. Uzraksti recenzijas plānu!

3. Izvērtē recenziju! Atzīmē ar „+” tos jautājumus, uz kuriem atbilde ir apstiprinoša, un ar „-”, uz kuriem atbilde ir noliedzoša! Uzraksti arī savas piezīmes, skaidrojumus!

Jautājumi par recenzijas ievadu

Vai ir minēts recenzējamā darba autors?		
Vai ir minēts recenzējamā darba nosaukums?		
Vai noteikts recenzējamā darba žanrs?		
Vai minēta recenzējamajā darbā aplūkotā tēma, tās aktualitāte?		
Vai minēta darbā attēlotās darbības vieta un laiks?		

Jautājumi par iztirzājumu

Vai minēti notikumi, kas ir nozīmīgi darbības attīstībā?		
Vai minēts spilgtākais notikums un tiek pamatots, kāpēc tas ir spilgtākais?		
Vai ir minēts notikums, kas rada pavērsienu darbības gaitā?		
Vai raksturota darba valoda?		
Vai raksturota darba noskaņa?		
Vai minēti nozīmīgākie tēli darbā un pamatots, kāpēc?		

Jautājumi par nobeigumu

Vai ir izteikta personiskā vērtējošā attieksme?		
Vai ir izteikti ieteikumi?		

4. Paslavē recenzijas autoru un uzraksti ieteikumus, kas viņam būtu jāņem vērā turpmāk, rakstot recenziju!

48. uzdevums.

1. Lasi 8. klases skolēnu viedokļus par tematu „Draudzības vārdā var (nevar) paciest sāpes”!

1. viedoklis

Katram cilvēkam ir draugi. Ja man ir īsts draugs, tad es viņu negribētu zaudēt. Es zinu, ko es varu darīt draudzības vārdā, tomēr es nezinu, vai ir vērts riskēt ar drošību vai veselību kāda drauga dēļ.

Manuprāt, katrs grib, lai viņam ir draugi, tādēļ mēs aizstāvam cits citu, palīdzam cits citam un domājam cits par citu. Man liekas, ka mūsu klase ir labs piemērs, jo mēs palīdzam tiem, kam neveicas, un nedarām tā, lai klassesbiedriem būtu nepatikšanas.

Man draudzība ir ļoti svarīga, tāpēc es esmu spējīgs paciest ļoti daudz, lai saglabātu draudzību. Ja man kāds draugs pasaka kaut ko aizskarošu, tad es padomāju, vai viņam ir pamats tā domāt. Tomēr reizēm drauga teiktais ir ļoti sāpīgs. Taču es cenšos piedod, jo viņš ir mans draugs.

Rakstot šo darbu, es ļoti daudz domāju par draugiem un par to, kādi draugi ir man. Tagad es esmu pilnīgi pārliecināts, ka draudzības vārdā var paciest sāpes un esmu tāds cilvēks, kuram draugi nozīmē ļoti daudz.

2. viedoklis

Kas īsti ir draudzība? Šī īpašība nav novērtējama naudā, mantā, un to nevar aprakstīt pat vārdos. Draugs ir cilvēks, uz kuru tu vari paļaujas, kurš ir godīgs un izpalīdzīgs.

Visvairāk sāp tad, ja draugs, kam esi uzticējies un stāstījis savus noslēpumus, ir tevi nodevis, izstāstot citiem to, ko uzticēji tikai viņam. Ja starp jums ir nodevība un neuzticēšanās, tad tā vairs nav īsta draudzība.

Ir grūti zaudēt draugu, tas ir ļoti sāpīgi. Par vienu cilvēku, kam tu vari uzticēties, kļūst mazāk. Es nesaprotru cilvēkus, kuriem nav draugu, kuri ir vieni. Man pat viņu ir mazliet žēl. Kāpēc viņiem nav draugu?

Draudzēties ir jāmācās, ir jāuzticas, jāpalīdz, jāuzklausa, jāieklausās. Ja vēlies būt īsts draugs, izturies pret viņu tā, kā gribētu, lai izturas pret tevi.

Draudzība ir svēta vērtība. Ja man nebūtu draugu, es nezinātu, kā tas ir – kādam uzticēties, kādam palīdzēt. Ja es tagad zaudētu kādu ļoti labu draugu, šīs sāpes būtu neaprakstāmas, tas ir tāpat kā zaudēt kādu daļiju no savas dzīves.

Mācēsim novērtēt draudzību un neaizmiršsim to!

3. viedoklis

Mūsdienās bieži ir tā, ka draudzība izjūk nieka pēc. Arī man ir sava pieredze, bet tad rodas domas, ka draudzība tātad nav bijusi īsta. Nebija nekādu labāko draugu, visi noslēpumi bija izstāstīti gandrīz svešam cilvēkam.

Lai arī kā būtu, tomēr, pēc manām domām, draudzības vārdā tiešām

ir vērts un var paciest sāpes, ja vien tā ir īsta draudzība. Īstā draudzībā draugs tevi nekad nenodos, nekad neļaus tev bēdāties, liks smaidīt un neļaus tev klusēt par to, kas nomāc. Taču es varētu arī apstrīdēt savu apgalvojumu, sakot, ka draudzība nav sāpu vērta. Tad aizvainojumam jābūt patiešām lielam.

Tāpat es varētu teikt, ka cilvēkam nemaz nevajag labāko draugu, jo labākajam draugam arī ir draugi. Uzticēties var vienīgi un tikai pats sev, jo tomēr var gadīties, ka otrs cilvēks liek vilties.

Es īsti nevaru pateikt, vai draudzības vārdā ir vai nav vērts paciest sāpes, tomēr domāju, ka paciestu šīs sāpes, ja vien draudzenes vai drauga nodomi nav bijuši ļauni. Atbildi es joprojām nezinu.

2. Secini, ko uzsver katra viedokļa autors! Atrodi atšķirīgo!

1. viedoklis	2. viedoklis	3. viedoklis

3. Novērtē visu triju viedokļu saturu un stilu! Vari izmantot tos pašus jautājumus, pēc kuriem vērtēji domrakstu 28. uzdevumā.

1. viedoklis	
Saturs	Stils
2. viedoklis	
Saturs	Stils
3. viedoklis	
Saturs	Stils

49. uzdevums.

1. Strādājiet piecās grupās! Izlozējiet, kuru apgalvojumu grupā apspriedīsiet! Pasvītrojiet to!

- Grāmatu lasīšana pilnveido cilvēka dzimto valodu.
- Grāmatu lasīšana var klūt par atkarību.
- Jebkura atkarība ir kaitīga.
- Mūsdienās ir nepieciešami pieklājīgas uzvedības noteikumi.
- Vecākiem ir tiesības izlemt, ko bērni darīs vasaras brīvlaikā.

2. Izdomājiet argumentus, kas apstiprina vai noliedz minēto apgalvojumu!

Par

Pret

3. Uzraksti savu viedokli par konkrēto apgalvojumu! Ietver tajā arī grupas izdomātos argumentus!

50. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

našķis – gardums

Cilvēks dzīvē var klūt atkarīgs no daudz kā – smēķēšanas, alkohola vai narkotikām u. c. Vai ir dzirdēts arī par sociāli pieņemamām atkarībām, piemēram, atkarību no saldumiem?

Arī vēlēšanās ēst daudz saldumu ir atkarība, t. i., tieksme, nevaldāma un nepārvarama. Tos gribas tik šoti, ka vēlmi nevar pārvarēt un roka pati sniedzas pēc plauktiņā noliktās šokolādes tāfelītes, konfektes vai cita našķa. Brīdī, kad cilvēkam pārmērīgas saldumu lietošanas dēļ rodas arī veselības traucējumi, piemēram, pārmērīga ķermeņa masa vai cukura līmeņa paaugstināšanās asinīs, ir jāsāk runāt tieši par atkarību no saldumiem.

Pirms noteikt diagnozi *atkarība*, vajadzētu padomāt, vai saldumi tikai garšo vai arī izraisa lielu ļaunumu un veselības traucējumus. Ja to ēšana nenodara organizmam neko ļaunu un ja cilvēks pēc tam necieš, tad viss ir kārtībā.

Iemesli, kas izraisa atkarību no saldumiem, ir vairāki.

Galvenais iemesls meklējams bērnības notikumos, kad liela daļa vecāku bērniem saldumus pērk un dod, lai ar tiem daļēji aizvietotu mīlestību vai par kaut ko apbalvotu. Vieglāk taču ir nopirkt un iedot mazajam konfekti, nevis trauksmainajā laikmetā ziedot viņam tik nepieciešamo laiku, uzmanību, emocijas un siltumu. Rakstnieces un psiholoģes Mirjamas Presleres stāsta „Rūgtā šokolāde” galvenajai varonei, piecpadsmit gadus vecai meitenei, ir mazvērtības kompleksi, viņa jūtas nenovērtēta un cieš liekā svara dēļ, jo brižos, kad mājās ir nepatīkamas situācijas – bēdas vai konflikti –, vecāki ar viņu neizrunājas, bet māte mierinājumam iedod saldumus. Meitene, tos ēzdama, remdē savu pārdzīvojumu smagumu, skumjas, citu cilvēku neizpratni un nemanot klūst atkarīga no saldumiem.

Vēlākos dzīves gados, kad cilvēkam samilst problēmas, zemapziņā viņš atceras patīkamās emocijas un sajūtas, kas pārņēma, kad viņš ēda saldumus. Pietiek atcerēties šīs emocijas, lai atkal rastos tieksme pēc saldumiem, kas tad, iespējams, ļaus aizmirst un pat atrisināt sarežģījumus.

(Pēc Anitas Kalmanes. „Saldumu atkarības labirintos”)

2. Atbildi uz jautājumiem!

Kura problēma tiek apspriesta tekstā? Pamato savu viedokli ar trim argumentiem!

Vai šī problēma ir interesanta un aktuāla? Pamato savu viedokli!

Kādi ir problēmas rašanās iemesli?

remdēt – padarīt vājāku, mazāk jūtamū
samilzt (tagadnē – samilst) – saasināties

Ar ko teksta autors piesaista lasītāja uzmanību?

Uz kādām pārdomām teksta autors rosina lasītāju?

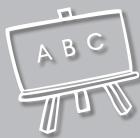
Kāds varētu būt teksta virsraksts?

51. uzdevums.

1. Lasi dotos tematus!

1. Kā saņemt 10 balles.
2. Necenzētu vārdu lietojums skolā.
3. Ko nozīmē būt labam skolēnam.
4. Internets – palīgs vai drauds zināšanu apguvē?
5. Interesanta mācību stunda.
6. Sporta stundas – nopietns darbs vai atslodze?

2. Pasvītro to tematu, kas tev šķiet aktuāls un visvairāk piemērots, lai par to uzrakstītu problēmrakstu skolas avizei!

Problēmraksts – raksts, kas parasti tiek publicēts preses izdevumā; viens no publicistiskā stila žanriem. Tā uzdevums – pievērst lasītāja uzmanību problēmai.

3. Sarīkojiet klasē „prāta vētru”! Papildiniet minētos tematus ar citu aktuālu problēmu sarakstu!

- 4. Uzraksti problēmrakstu par tematu, ko pasvītroji, vai izvēlies problēmu no „prāta vētrā” radītā saraksta! Rakstot ievēro šādu darbu secību:**
- 1) formulē problēmu, kurai būs veltīts raksts;
 - 2) pamato, kāpēc un kuram šī problēma ir aktuāla;
 - 3) nosauc problēmas rašanās iemeslus vai atklāj tās vēsturi;
 - 4) izsaki viedokli par problēmas risināšanas nepieciešamību un iespējām. Argumentē savu viedokli (izmanto vēsturiskus faktus, ievērojamu cilvēku izteikumus, informāciju no uzziņu literatūras);
 - 5) analizē un skaidro viedokļus;
 - 6) iesaki idejas problēmas risināšanai;
 - 7) uzraksti secinājumus.

52. uzdevums.

1. Lasi pārspriedumu tematus!

1. Man tuvie literārie varoņi.
2. Pārdomas pēc (autora vārds, darba nosaukums) izlasīšanas.
3. Spilgtākie tēli (autora vārds, darba nosaukums).
4. Interesantākās lappuses (autora vārds, darba nosaukums).
5. Man nozīmīgas atziņas (autora vārds, darba nosaukums).
6. Mani atradumi (autora vārds, darba nosaukums).
7. Grāmata, kas mani uzrunāja.
8. Es izzinu pasauli.
9. Kas ir skola – gaismas pils vai džungļi?
10. Kur tu esi, mana vieta dzīvē?
11. Mani šīs vasaras atradumi.
12. Atkarību labirintos.
13. Es mācos sadzīvot.
14. Kādas Ziemassvētku dāvanas stāsts.
15. Es lepojos ar...
16. Zināt nozīmē prast izvēlēties.
17. Ceļojums sevī.
18. Elki un pielūdzēji.
19. Dāvanas ar mīlestību.
20. Aizliegtā augļa saldums.
21. Manas sirds gadalaiki.
22. Tautas likteņgaitas manā dzimtā.
23. Es čatoju, sērfoju, vai es dzīvoju?
24. Mana autoritāte.
25. Manas tiesības un mani pienākumi.
26. Manas dzīves vērtības.
27. „Darbības vārds „lasīt” necieš pavēles izteiksmi.” (*D. Penaks.*)
28. „Esamība pastāv kustībā un darbībā.” (*M. de Montēns.*)
29. Es un manas daudzās sejas.
30. „Tagadne saistās ar pagātni, nākotne – ar abām.” (*Dž. Golsvērtijs.*)

2. Izvēlies tematu, kas tevi interesē, un uzraksti pārspriedumu par to!

Nostiprini apgūto!

53. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

planējums – lidojums nekustīgi izplestiem spārniem (par putnu)

nošķirties savrup – palikt vienam

mīties – nomainīt citam citu

žilbinošs – ļoti spožs

dzidrs – tīrs, skaidrs, caurspīdīgs

Ričards Bahs grāmatā „Kaija vārdā Džonatans Livingstons” stāsta par ceļu pretī mērķim – pilnības sasniegšanai. Stāsts ir par kaijām, bet tikpat labi tas ir arī stāsts par cilvēkiem. Džonatans Livingstons Kaija nebija parasts putns – šai kaijai bija svarīgs nevis ēdiens, bet gan lidojums.

Džonatans augas dienas pavadīja vienatnē, simtiem reižu atkārtodams lēnu planējumu, vingrinādamies un eksperimentēdams. Viņa vecāki bija satriekti par to, ka dēls nevēlas būt tāds kā pārējās kaijas barā, bet Džonatans atbildēja, ka viņš vēlas zināt savu spēju robežu. Džonatans Kaija nošķirās savrup tālu jūrā un izsalcis un laimīgs mācījās lidot. Apgūstamais temats bija ātrums, un, nedēļu trenēdamies, viņš uzzināja par ātrumu vairāk nekā visātrākā kaija pasaule.

Viņš atklāja, kā izpildīt cilpu, palēnināto mucu, daudzkāršo mucu, apvērsto grīslī, kaiju kaujas apmetienu, virāžu. Uzvaras mijās ar zaudējumiem, ne viss izdevās bez piepūles.

Daudzas dienas Džonatans pavadīja, cītīgi trenējoties. Viņš uzzināja, ka labi pārdomāts stāvais kritiens lielā ātrumā palīdz atrast retākās un gardākās zivis. Ar iekšējo kontroli viņš lidoja cauri biezai jūras miglai un pacēlās virs tās žilbinoši dzidrajās debesīs. Viņš pilnveidoja savu prasmi lidot. Viņš labprāt savu gudrību nodeva tiem, kas vēlējās mācīties. Par Džonatana audzēkņiem kļuva tie, kurus aizrāva šī savādā, jaunā doma par lidojumu lidotprieka dēļ un pārliecība, ka domas lidojums var būt tikpat īsts kā vēja un spārnu lidojums.

Sarunā ar Kaiju Vecāko Džonatans noskaidroja, ka pilnībai nav robežu. Brīdī, kad sasniegts kāds mērķis, jāizvirza nākamais, jo pilnība ir ceļš. Galvenais ir meklēt ceļu pašam, vēlēties izprast un pilnveidoties.

(Pēc interneta materiāliem)

2. Izsaki klasē savu viedokli par pilnību! Pamato, vai ir iespējams to sasniegt!
3. Pārrunājiet, kas nepieciešams, lai sasniegtu pilnību tekstveidē! Pamatojiet katrs savu viedokli!
4. Diskutējiet, kāda ir vingrinājumu nozīme izcilas teksta rakstīšanas prasmes apguvē!
5. Novērtē savas tekstveides prasmes! Izvirzi turpmākos mērķus šo prasmju uzlabošanā!

Es protu

Gribu iemācīties

6. Kāda nozīme teksta veidošanā ir domai, tās lidojumam?

7. Izskaidro vārdu *rakstītprieks!* Pastāsti, kas veicina tavu rakstītprieku!

8. Vērtē apgalvojumus par tekstveidi!

Nr. p. k.	Apgalvojums	Jā/nē	Pamatojums
1.	Plāns nav obligāts teksta veidošanā.		
2.	Domu karte ir viens no teksta plānošanas paņēmieniem.		
3.	Teksta temats vienmēr sakrīt ar teksta virsrakstu.		
4.	Viens no teksta veidiem ir pārspriedums.		
5.	Teksta veidošanas posmi ir ideja, virsraksts, plāns, melnraksts, uzmetums, materiālu vākšana.		
6.	Rindkopa ir mazākā teksta vienība.		
7.	Sakarīgums ir viena no teksta pazīmēm, tas nozīmē, ka teksts ir tematiski vienots.		
8.	Apraksts var būt tikai domraksts.		
9.	Rakstot vēstijumu, rakstītājs atbild uz jautājumu <i>kāds?</i>		

54. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Visums – kosmoss

sameistarot – izgatavot primitīviem līdzekļiem, neprasmīgi

mēraukla – kritērijs, pēc kura kaut ko novērtē, ar kuru salīdzina

atspolēt – attīt atpakaļ

skārdene – skārda trauks

Man saka, ka laika nav, laika jēdzienu izgudrojis cilvēks, lai pasaules norises izkārtotu savam saprātam uztverami; lidojošu kukainīti, kam mūžs sākas, saulei lecot un beidzas, saulei rietot, it nicīgi dēvējam par viendienas mušīnu, turpretī Visuma organismu godbijīgi atzīstam par mūžīgu. Un vispār, man saka, padomājiet, cik laika jēdziens māksloti sameistarots – no nākotnes, kas ir nereāla, jo vēl nepastāv, no pagātnes, kas ir nereāla tāpēc, ka vairs nepastāv, no nemitīgi zūdoša un plūstoša tikai viena tagadnes acumirkļa.

Es atbildu – itin viss var būt un var nebūt, tikai laiks pastāv objektīvi. Laiks nevis kā mūžībai cauri izvērta mēraukla, bet laiks kā milzīga bloda, kurā viss ir iekšā. [...]

Ja laiks nepastāv, tad atļaujiet vaicāt, kas ir cilvēka mūžs? Sapnis? Mirāža? Dūmu zīmējums vējā? Nevienu no nodzīvotajiem gadiem nevar atspolēt atpakaļ, ne arī aptaustīt kā izēstu konservu skārdeni. Laika saglabāšanai cilvēkam dotā īpašā maņa – atmiņa – ir pati galvenā no maņām, jo tieši atmiņa cilvēku padara par cilvēku. Es esmu, es nevaru nebūt, jo es sevi atceros. Arī tie mani atceras, ar kuriem esmu bijis kopā. Un es atceros viņus. No tuvinieku atmiņām izaug ģimenes. No ģimenes atmiņām izaug dzimtas, ciltis, tautas.

(*Zigmunds Skujinš. „Sarunas ar jāņtārpīniem”*)

2. Secini, kāds ir autora nolūks! Pamato savu viedokli!

3. Kādu iespaidu atstāj teksts?

4. Ar kuriem līdzekļiem autors panācis teksta iedarbību?

5. Izraksti vārdus, kas attiecas uz laika jēdzienu!

6. Raksturo savas attiecības ar laiku, izmantojot izrakstītos vārdus!

7. Uzraksti, kā tu saproti autora apgalvojumu „Tieši atmiņa cilvēku padara par cilvēku”!

8. Ko tu atbildētu uz jautājumu „Kas ir cilvēka mūžs?”?

9. Uzraksti pārspriedumu „Lietderīgi pavadīts laiks manā izpratnē”!

55. uzdevums.

1. Lasi vārdus un izteikumus! Secini, kāda informācija tajos ietverta!

Vārds vai izteikums	Vārdos ietvertā informācija
Paldies	
Stulbenis	
Dvēsele	
Milestība	
Man no tevis kļūst nelabi	
Pretīgs	
Nejaiks	
Skaists	
Man prieks tevi redzēt	
Tu esi labs dēls (laba meita)	
Riebjas	

2. Uzraksti tekstu personiskajai dienasgrāmatai, atbildot uz šādiem jautājumiem!

- Kā šodien sākās tavs rīts? Ko sev pateici? Ko tev pateica citi?
- Ar kādām domām tu devies uz skolu?
- Kādi vārdi skolā tika teikti tev, kādus tu teici citiem?
- Ko tu domāji par skolā satiktajiem cilvēkiem?
- Ar kādām domām devies mājup?
- Kāda, tavuprāt, bija saistība starp vārdiem, domām un notikumiem šajā dienā?

3. Uzraksti iedvesmojošu rīta uzrunu sev!

4. Novēli klassesbiedriem veiksmi un izdošanos!

5. Izveido sarakstu ar darbības vārdiem nolieguma formā! Izsaki tos ar vārdiem vai vārdu savienojumiem, kas ietver vēlējumu, ieteikumu!

Paraugs.

Nekāp, nebūs labi! – Kāp uzmanīgi!

6. Vienojieties klasē par to, ka noteiktu laikposmu (vienu stundu, dienu) centīsieties nelietot vārdus ar priedēkli *ne-*! Pārrunājet, kā jums tas izdevās!

7. Izveido labo vārdu reģistru! Dienas laikā klausies un pieraksti labos vārdus, kurus kāds saka tev vai citiem klassesbiedriem!

8. Analizē iegūtos rezultātus un secini:

- 1) cik daudz bija labo vārdu;
- 2) cik dažādi tie bija;
- 3) kurās situācijās tie tika teikti;
- 4) kā jutās adresāts.

56. uzdevums.

1. Lasi tekstu!

Pastāstišu par kādu kolekciju. Parasti krāj markas, monētas, avīzes, pat pasakas, bet šajā kolekcijā bija sakrāti vārdi. Nē, ne tie vārdi, kas kaut kur rakstīti vai izkļiegti mitinos. Tie ir vārdi, kas domāti vienīgi viņam – kolecionāram. Nezinātājam liksies: „Kas tur liels – vārdu!” Bet padomā vien, cik ir to vārdu, kas teikti no sirds un aiziet līdz sirdij, un paliek tur vienmēr.

mītiņš – publiska daudzu cilvēku sapulce savas nostājas izteikšanai

valgs – mitrs, mikls
ārprātīgais – psiiski
slims cilvēks
kulstīt mēli – daudz,
nevajadzīgi runāt
tukšgaita – nelietderīga,
veltīga darbība

Pirmie vārdi bija no mātes. To nebija daudz, jo vārdi „tev vajag mācīties, uzvesties utt.” nederēja. Tie bija vispārēji vārdi – kā no grāmatas. Bet vārdi, ko māte teica, aizverot acis, bija zelta fondā. Tie skanēja: „Tu biji man labs dēls.” Bija jau arī vēl citi, bet tie noglabāti dziļi, dziļi, un, kad tos atmiņā pārcilā, acis vienmēr kļūst valgas.

Kolekcija veidojās lēni. Tajā ietilpa arī vārdi no atbalssim. Kad upes lejā kliedza: „Labu rītu!” – atbalss atsaucās: „Rītu! Rītu!”

Līdzcilvēki parasti ar īstiemi vārdiem skopojās. Starp daudzajiem tukšajiem reti pazibēja kāds, ko varēja „nolikt”.

Tomēr tādi bija: „gribu tevi redzēt”, „domā par mani”, „kaut vienmēr būtu tā!”.

Dažreiz vārdi tika atrasti pa telefonu. Ja kādam uz labu laimi piezvanīja un lūdza pastāstīt vienalga ko. Atbilde skanēja: „Tas ir kāds ārprātīgais!” Tas derēja vienkārši lieliski.

Ikdienā cilvēki tā pieradusi kulstīt mēles tukšgaitā, ka apzināti pateikt ko paliekošu viņi nemaz nespēj.

Vārdi tomēr krājās. Lēni radās kaut kas, ar ko papildināt kolekciju.

(*Imants Milīgs. „Kolekcija”*)

2. Uzraksti teksta nobeigumu! Iesaisti tajā trīs vārdu savienojumus no tekstā lietotajiem!

Izmantojamie vārdi: vispārēji vārdi, vārdi kā no grāmatas, zelta fonda vārdi, vārdi no atbalssim, īsti vārdi, tukši vārdi, paliekoši vārdi.

57. uzdevums.

1. Izpēti sejiņu attēlus! Uzraksti, kādas emocijas, informāciju katras sejiņa pauž!

Piemēram: smaidīgs, smejošs, aizdomājies, skumīgs, raudošs, neapmierināts, rūpju mākts, dusmīgs, nikns, pārsteigts u. c.

2. Kāda ir tava pieredze tādu zīmju lietošanā, kuras pauž emocijas?

3. Kāds uzdevums, tavuprāt, ir šādām zīmēm?

4. Lasi tekstu!

Pirmo smaidiņu zīmi :-) radīja Hārvijs Bolls 1963. gadā. Viņam uzdeva uzzīmēt smaidīgu sejiņu, un nepagāja ne desmit minūšu, kad darbs bija padarīts – tas bija dzeltenis ģimītis, kas apzīmē smaidiņu.

Apdrošināšanas firma darbiniekiem izdalīja 100 optimistiski smaidošas piespraudes, vēloties panākt, lai

smaidiņš (angļu valodā *smiley*) – šeit: grafisks emociju attēls
ģimītis (sarunvalodā) – seja

korporācija – cilvēku grupa, ko vieno kopīgas intereses

licencēt – oficiāli atzīt, atļaut izplatīt kādu preci

alkatība – tiekšanās pēc kaut kā savtīgos nolūkos, neapmierināma mantkārība

darbinieki smaidītu, atbildot uz zvaniem un darot citus darbus. Nozīmītes kļuva populāras. 1971. gadā smaidiņš tika atzīts par internacionālu simbolu.

1999. gadā smaidiņa radītājs H. Bolls nodibināja Pasaules Smaida **korporāciju**, kas **licencē** smaidiņus un organizē Pasaules Smaida dienu. Tā ir oktobra pirmajā piektdienā un tiek veltīta priekam un labiem darbiem. Tās devīze: „Izdari labu darbu – liec kādam pasmaidīt!”.

Smaidiņš tika izmantots uzlīmju, T kreklu, kafijas krūžišu u. c. priekšmetu ražošanā. Smaidiņš iekaroja arī interneta pasauli, kur sazinoties cilvēki izmanto ģimīšus, kas ataino ne vien smaidu, bet arī bēdas, **alkatību** u. c. emocijas un rakstura iezīmes.

1982. gada 19. septembrī profesors Skots E. Fālmans ieteica lietot smaidiņu interneta vidē, lai saprastu, kad teiktais uztverams nopietni un kad tas ir joks. Jaunu smaidiņu veidošana kļuva par hobiju daudziem nopietniem vīriem.

Emocijikonu kritiķi uzskata, ka smaidiņi bojā rakstību un pasliktina spēju izteikties. Viņuprāt, cilvēkiem jāmāk izteikt savu viedokli bez simbolu palīdzības.

Smaidiņu aizstāvji iebilst, apgalvojot, ka smaidiņi ir veids, kā mazināt ikdienas pārpratumus.

Ko gan mēs iesāktu, ja pa rokai nebūtu tik nepieciešamā smaidiņa? Ikviena ironiski izteikta piezīme tiktu uztverta kā apvainojums.

(Pēc preses materiāliem)

5. Analizē tekstu!

Uzraksti iespējamo virsrakstu!

Formulē teksta tematu!

Nosaki problēmu, kas tiek pieteikta tekstā!

Uzraksti teksta vienkāršo plānu!

Uzraksti savu viedokli par tekstā pieteikto problēmu!

6. Izdomā 3–5 labos darbus, ar kuriem tu liktu citiem pasmaidīt!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

7. Uzraksti uzrunu Pasaules Smaida dienas dalībniekiem, lai pārliecinātu viņus īstenot dzīvē devīzi „Izdari labu darbu – liec kādam pasmaidīt!”!

8. Iemācies savu runu no galvas un norunā to klasesbiedriem!

58. uzdevums.

- 1. Sarīkojet klasē lomu spēli „Es esmu...”!**
- 2. Izlozējiet katrs no vārdu saraksta kādu priekšmetu vai parādību!**

Es esmu – sirds, pilsēta, mīlestība, sapnis, cerība, ilgas, sāpes, vienītība, lepnumis, prāts, aicinājums, atzišanās, afiša, iela, nakts, diena, vakars, rīts, dzīve, tagadne.

- 3. Iejūties lomā! Uzraksti pašraksturojumu, nenosaucot tajā savu lomu!**

- 4. Nolasiet savus tekstus klasē! Mēģiniet uzminēt, kuru priekšmetu vai parādību katrs autors aprakstījis!**
- 5. Uz atsevišķas lapas uzraksti vēstuli raksturotajam objektam! Izsaki tajā domas par to, kas tev šobrīd ir svarīgs un aktuāls!**
- 6. Savāciet visas vēstules vienkopus! Izraugieties „pastnieku”, kas tās izdalīs nejaušiem adresātiem!**
- 7. Izlasi saņemto vēstuli! Iejūties adresāta lomā un uzraksti atbildi!**
- 8. Interesantākās vēstules nolasiet skaļi, pirms tam saņemot autora atļauju!**

59. uzdevums.

- 1. Uzmanīgi lasi tekstu! Liec tekstā iederīgas pieturzīmes!**

atdzimt – atjaunoties
drupas – sagrautas celtnes paliekas
templis – celtne reliģiskiem rituāliem
priesteris – reliģisko ceremoniju vadītājs
pazeme – apakšzeme

Legenda stāsta par nemirstīgo ugunsputnu Fēniksu kas mirst sadegot uguņi bet tad atdzimst no paša pelniem. Harija Potera burvju skolas direktoram Dumidoram arī bija fēnikss un viņu sauca Fokss.

Stāsts par fēniksu sākas saulainajā Ēģiptē. Tagadējās Ēģiptes galvaspilsētas Kairas nomalē ir kādas tūkstošgadīgas pilsētas drupas. Senie ēģiptieši šo pilsētu sauca par Onu vai Junu un tajā atradās galvenā ēģiptiešu dieva Ra templis. Šī templā galvenais priesteris tika uzskatīts par svētāko vīru visā zemē un tādu godu viņam izrādīja tāpēc ka viņš spēja paredzēt kad sāksies Ēģiptes lielākās upes Nīlas plūdi.

Templa priesteri tautai stāstīja ka Saule ir dievs Ra kas dienā dzīvo cilvēku pasaulē bet naktī zelta laivā nobrauc pazemē pie mirušajiem.

Ra simbols bija ļoti vecs putns benu un tāpat kā saule tas bija zelta un saules krāsā. Kad putna mūžs bija beidzies viņš novija ligzdu no kanēļa koka zariem. Tad viņš kopā ar zariem aizdegās, bet viņa pelnos uzradās ola no kurās pasaulē nāca jauns benu.

Zīmējumos redzams ka benu atgādina Latvijā pazīstamu putnu gārni. Iespējams tempļa priesteri tiešām aprūpēja gārņus un tos ar zeltu rotātus rādīja apmeklētājiem.

Kad Ēģiptē ieradās grieķu karavadonis Maķedonijas Aleksandrs ar saviem karapulkiem viņš seno tempļa pilsētu nosauca par Saules pilsētu jeb Heliopoli bet benu nodēvēja par sarkano putnu. Sarkano krāsu Grieķijā ieveda feniķieši tāpēc grieķi to sauca par feniķiešu krāsu. No krāsas nosaukuma radies arī fēniksa vārds.

Latvijā fēniksu savā ģerbonī izmanto skaista Latgales pilsētiņa Dagda. Pilsētnieki uzskata ka viņu pilsēta tāpat kā fēnikss pēc visiem postijumiem spēj atdzimt no jauna.

(Pēc preses materiāliem)

- 2. Kopā ar skolotāju pārbaudiet, kā veicies ar pieturzīmju likšanu! Pārrunājiet neskaidro pieturzīmju lietošanā!**
- 3. Lasi tekstu vēlreiz un secini, kāda nozīme tajā ir pieturzīmēm!**
- 4. Iedomājies, ka esi iegājis muzejā, kas veltīts fēniksam! Uzraksti par muzeja noskaņu, eksponātiem, savām izjūtām, pārdomām par redzēto un uzzināto!**

60. uzdevums.

- 1. Strādājiet divās grupās!**
- 2. Vienā grupā pārrunājiet, ko zināt par Imantu Ziedoni, otrā grupā – ko zināt par Renāru Kauperu!**
- 3. Iepazīstiniet ar šo informāciju pārējos klasesbiedrus!**

4. Lasi tekstu!

busiņš – neliels autobuss
talka – kopīga darba veikšana bez maksas, palīdzēšana kādam, brīvprātīga darba veikšana sabiedrības labā bez maksas
dižkoks – liels, milzīgs koks
domubiedri – cilvēki ar vienādiem, līdzīgiem uzskatiem, interesēm
birzs – bērzu mežs, neliels lapukoku mežs
draza – lauskas, dažādi atlikumi vai atkritumi, nederīgas un nevajadzīgas lietas
pineklis – *seit:* vijīgi augi, kas ietinuši koku
mudināt – aicināt, rosināt darīt

Mūzikis Kaupers 2009. gadā sapulcināja jaunus, iedvesmas pilnus cilvēkus, un tapa Mazā kavalērija – domubiedru grupa, kas apņēmusies sakopt Latvijas aizaugušos kaktus un stūrišus un iedvesmot uz līdzīgiem darbiem citus.

2009. gada 28. aprīli kavalēristi – mūziķi, studenti, pasniedzēji, baņķieri, uzņēmēji un citi interesenti – gumijniekiem kājās, grābekļiem, lāpstām rokā sēdās **busiņā** un devās uz pirmo **talku**. Uz Bērzpili Latgalē, lai sakoptu Dziesmu svētku kalniņu. Tur viņus jau gaidīja palīgi – pagasta skolēni un skolotāji. „Tās dienas vakarā mēs skatījāmies cits uz citu mirdzošām acīm un nevarējām noticēt, ka tieši tā, kā bijām plānojuši, viss arī notika,” atceras Renārs Kaupers.

Tā viņi tikās ik pēc trim nedēļām. Tikai trešajā reizē viņi, busiņam klusi dūcot uz lielceļa, apmulsuši saskatījās un attapās – paklau, bet tas taču ir tiesi tas pats, ko septiņdesmitajos, astoņdesmitajos, vēl deviņdesmitajos gados darīja Koku grupa jeb dagisti – **Dižkoku** atbrīvošanas grupa (DAG). Ziedonis teica – daži.

No 1976. gada līdz 1997. gadam Imants Ziedonis ar **domubiedriem**, kuru pulkā bija tautā mīlēti mākslinieki, zinātnieki, arī studenti, apbraukāja Latviju, izkopa aizaugušās **birzis**, uzkalniņus, ezermalas. Atbrīvoja no **drazām** un **pinekliem** Latvijas dižkokus. Uzstādīja piemiņas zīmes, ko akmenī izkala viens no grupas dalībniekiem, tēlnieks Vilnis Titāns.

Kavalērijas mājaslapas Latvijas kartē atzīmētas vietas, kur viņi bijuši, kopā ar vietējiem kopuši un **mudinājuši** iesākto turpināt. No Kurzemes pāri Zemgalei līdz Vidzemes attālākajiem stūriem. Retāk pabijuši no Rīgas vistālākajā Latvijas novadā – Latgalē. Laikam tādēļ, ka izbraukumam atvēlētais laiks ir viena diena.

Staicelē novembrī būvējuši tiltiņu, izlikuši svecišu aleju par godu Lāčplēša dienai. Augstkalnē strādājuši, lai iekoptu parku. Tērvetē pie skolas iekārtojuši puķu dobi, darinājuši soliņu. Baldonē sakopuši Milesības kalniņu. Koknesē novākuši akmeņus no četru hektāru platības, kur sēs zālīti. Tirzā sakopuši operdziedātāja Marisa Vētras kapa vietu.

Kavalērists Andris Čeksters mājaslapas apmeklētājus lūdz pateikt priekšā, kur vēl jābrauc. Kur ir tās vietas Latvijā, kas gaidīt gaida viņu grābekļus, lāpstas, zāģus? Viņu domas un sirdi.

Imants Ziedonis ir teicis: „Latvija ir brīnumskaista zeme, tikai skaitam jāpalīdz parādīties.”

(Pēc preses materiāliem)

5. Formulē vienā teikumā teksta galveno domu!

6. Kas vieno Imantu Ziedoni un Renāru Kauperu?

7. Kāda ir tava attieksme pret vides sakopšanas talkām un pieredze talkošanā?

8. Pasaki priekšā domubiedru grupai, „kur ir tās vietas Latvijā, kas gaidīt gaida viņu grābekļus, lāpstas, zāgus, viņu domas un sirdi”! Pamato savu viedokli!

9. Uzraksti pārspriedumu par Imanta Ziedoņa apgalvojumu „Latvija ir brīnumskaita zeme, tikai skaistajam jāpalīdz parādīties”!

10. Sarīkojet klasē „autoru stundu”! Nolasiet izteiksmīgi savus darbus!

Pašvērtējuma karte

Es labi zinu, protu ...	Man vēl jāatkārto ...	Man nepieciešama skolotāja konsultācija par ...

Izmantotā literatūra

1. **Ādamsons, E.** *Sava ceļa gājējs*. Rīga : Karogs, 1992.
2. **Andersens, Ē. S.** *Ietērp vārdos pasauli*. Rīga : Garā pupa, 1995.
3. **Bauere, I.** *Klūdas labojums*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008.
4. **Bauere, I., Bauere, L.** *Kurš viņus sapratīs?* Rīga : Zvaigzne ABC, 2009.
5. **Bazens, T.** *Efektīvas mācīšanās rokasgrāmata : kā veidot domu kartes, apgūt ātrslasīšanu un uzlabot atmiņu*. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2008.
6. **Bebre, R.** *Literārā jaunrade*. Rīga : LVU Red. un izdevniec. daļa, 1973.
7. **Blaua, G.** *Man jāraksta domraksts*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999.
8. **Brigadere, A.** *Anneles stāsti*. Rīga : Liesma, 1987.
9. **Burve-Rozīte, A.** *Ziedoņa-Kaupera programma*. Ir: 2010. Nr. 1. 8.–10. lpp.
10. **Cibuļs, J.** *Valodu brīnumainā pasaule*. Rīga : Raudava, 2004.
11. **Cielēna, M.** *Mūsu mājas*. Rīga : Spridītis, 1993.
12. **Cielēna, M.** *Pasakas*. Rīga : Atēna, 2003.
13. **Čakārne, Z., Ģingule, M.** *Celā uz lietišķajiem rakstiem*. Rīga : Pētergailis, 2003.
14. **Ezera, R.** *Zvaigžņu lietus*. Rīga : Preses nams, 1994.
15. **Fišers, R.** *Mācīsim bērniem domāt*. Rīga : RaKa, 2005.
16. **Gailīte, A. S.** *Patrīcijas dienasgrāmata*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008.
17. **Gavriļina, M., Vulāne, A.** *Valodā veldzējas tautas dvēsele...* Rīga : Mācību grāmata, 2008.
18. **Ivins, A.** *Pareizas domāšanas māksla*. Rīga : Zinātne, 1990.
19. **Kaldupe, S.** *Meža mozaīka*. Rīga : Liesma, 1980.
20. **Kenfields, Dž., Hensens, M. V.** *Kā cāla zupa dvēselei*. Rīga : Valters un Rapa, 1999.
21. **Koberbēla, L.** *Kauninātājas meita*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2004.
22. **Kalmane, A.** *Saldumu atkarības labirintos*. Sieviete. 2005.
23. *Kur, kas, kad.* 1. sēj. Rīga : Rija, 1993.
24. **Lāce, R.** *Domraksts? Tas ir vienkārši!* Rīga : Zvaigzne ABC, 1999.
25. **Laiveniece, D.** *Lingvokomunikatīvā pieeja dzimtās valodas mācībām 4.–9. klasē. Vārds un tā pētišanas aspekti : rakstu krājums 5*. Liepāja : LiePA, 2001. 243.–250. lpp.
26. **Laiveniece, D.** *Teksts kā mācību satura un valodas integrācijas nodrošinātājs dzimtās valodas mācību procesā. Tagad.* 2006. Nr. 3. 6.–10. lpp.
27. **Laiveniece, D.** *Valodas mācības pusaudzim*. Rīga : RaKa, 2003.
28. *Latviešu valodas vārdnīca*. Atb. red. D. Guļevska. Rīga : Avots, 1987.
29. **Laure, A.** *Radošie rakstu darbi latviešu valodā 4.–8. klasei*. Rīga : Zvaigzne, 1975.
30. **Lazdiņa, S., Šalme, A.** *Latviešu valodas apguve mazākumtautību izglītībā: tendences, attīstība, ietekmes*. Rīga : LVAVA, 2008.
31. **Luiķa, R.** *Rakstīsim sacerējumu! 5.–6. klasei*. Rīga : Zvaigzne, 1989.
32. **Mārtuža, E.** *Sekojoši vārdam „paldies”*. *Mājas Viesis*.
33. **Milīgs, I.** *Kamīna pasakas*. Rīga : Elpa, 1998.
34. **Mūze, B., Pakalna, D., Kalniņa, I.** *Bibliogrāfiskās norādes un atsauces : metodisks līdzeklis*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2005.

35. *Mūžu dzīvo, mūžu mācīes*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1998.
36. *No atziņu apcirkņiem*. Rīga : Zvaigzne, 1981.
37. *Otiņas un pildspalvas ceļojums Madonas rajonā : projekta „Otiņas un pildspalvas ceļojums Madonas rajonā” dalībnieku darbi*. B. v., b. g.
38. **Ozoliņa, D.** *Atmaskot direktori*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2009.
39. **Pauliņš, O.** *Skolēnu sacerējumu teorija un mācīšanas metodika*. Rīga : Zvaigzne, 1979.
40. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Sast. autoru kolektīvs V. Skujiņas vad. Rīga : Zvaigzne ABC, 2000.
41. **Ptičkina, Ā.** *Rakstveida atstāstījumi un domraksti sākumskolai*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1996.
42. **Putniņš, P.** *Es savos zābakos*. Rīga : Liesma, 1987.
43. **Ramans, V.** *Latviešu valodas metodika pamatskolām*. Rīga, 1938.
44. **Repše, G.** *Alvas kliedziens*. Rīga : Pētergailis, 2002.
45. **Rodari, Dž.** *Fantāzijas gramatika : ievads stāstu sacerēšanas mākslā : rokasgrāmata pedagogiem un vecākiem*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010.
46. **Rozenbergs, J.** *Latviešu valodas praktiskā stilistika*. Rīga : Zvaigzne, 1976.
47. **Rozenbergs, J.** *Teksta lingvistika un valodas prakse. Latviešu valodas kultūras jautājumi : 22. laidiens*. Rīga : Avots, 1986. 36.–51. lpp.
48. **Rozenbergs, J.** *Teksts. No: Ceplītis, L., Rozenbergs, J., Valdmanis, J. Latviešu valodas sintakse*. Rīga : Zvaigzne, 1989. 142.–224. lpp.
49. **Rubenis, J., Subačs, M.** *Paskaties!* Rīga : Klints, 1997.
50. **Skujiņš, Z.** *Sarunas ar jāņtārpiņiem*. Rīga : Preses nams, 1992.
51. **Staškevičs, K.** *Pagānu karnevāls, nevis kluss cepumu vakars. Sieviete*. 2004. Nr. 12.
52. *Svešvārdu vārdnīca*. Rīga : Jumava, 1999.
53. **Ulberga-Rubīne, K.** *Virtuālais enģelis*. Rīga : ALI S, 2008.
54. **Veckāgana, V.** *Latviešu valoda 8. klasei*. Lielvārde : Lielvārds, 2007.
55. **Vensko, S.** *Vāvere : stāsts par manu tēvu*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2008.
56. **Viks.** *Pakrastnieki*. Rīga : Pētergailis, 2006.
57. **Viks, I.** *Trejdeviņi Latvijas brīnumi*. Rīga : Geizers O, 2001.
58. *4TEEN*. 2008, aprīlis.
59. **Гаврилина, М.** *Русский язык : 8 класс*. Рига : Мācību grāmata, 2000.
60. **Гаврилина, М.** *Русский язык : 7 класс*. Рига : Мācību grāmata, 2005.
61. **Гаврилина, М.** *Русский язык : 6 класс*. Рига : Мācību grāmata, 2004.

Interneta avoti

62. hello.human.lv
63. www.e-misterija.lv